

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Opleidingengids

2019

LEEROMGEVING VOOR RAADSLEDEN: ALLES OP ÉÉN PLEK'

Als raadslid komt er veel op u af. U beslist over gewichtige zaken en wordt geacht om hier alles over te weten. Dat kost veel tijd. Tijd die u vaak niet hebt naast een baan en een privéleven. Daarom reikt de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden u hét hulpmiddel waarmee u nooit op achterstand staat: de digitale leeromgeving voor raadsleden.

In deze leeromgeving vindt u alles over wat er in een raadsperiode op u af kan komen.

LEEROMGEVING.RAADSLEDEN.NL

ONDERWERPEN

De leeromgeving bevat e-learnings, modules, infographics en educatieve filmpjes over vele onderwerpen. Van een instapcursus gemeenterecht tot een uitgebreid stappenplan over wat de Omgevingswet met zich meebrengt. Elk onderdeel focust op de kennis, vaardigheden of houding die een raadslid nodig heeft. Daarnaast is er een onderverdeling naar de drie klassieke taken van de gemeenteraad: belangenbehartiging, kaderstellen en controleren.

RAADSINFORMATIESYSTEEM

De leeromgeving voor raadsleden kan worden gekoppeld aan uw raadsinformatiesysteem. Zodra een onderwerp in uw gemeenteraad op de agenda komt, attendeert het raadsinformatiesysteem u op de leermodules die het beste aansluiten bij het onderwerp.

Investeren in jezelf betekent ook **meer** **invloed** als raadslid

Als raadslid word je geacht van alles wel iets te weten. Je hebt meerdere dossiers onder je en je moet overal een mening over hebben. Van grondzaken tot WMO tot duurzaamheid. Je bent raadslid en je besluit er over.

Opleidingen en kennis zijn van essentieel belang om een goed besluit te kunnen nemen. Hoe beter je geïnformeerd bent en over hoe meer vaardigheden je beschikt, des te groter je invloed als raadslid op besluitvorming. Als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden hebben we niet alleen een aanbod op onze digitale leeromgeving (leeromgeving.raadsleden.nl), met deze Opleidingengids willen we je adviezen en tips van collega's en opleiders en trainers bieden, zodat die jou als raadslid helpt in je eervolle werk als gemeenteraadslid.

Als raadslid heb je het al heel druk. Stukken lezen, bewoners te woord staan, raadsvergaderingen en nog veel meer. Investeren in je zelf door een opleiding te doen, of je kennis en inzicht te verruimen op onze digitale leeromgeving, is van belang om je werk als raadslid nog beter te kunnen doen.

Dat is ook in het belang van de kiezer, die een beter geïnformeerd raadslid heeft om hem of haar te vertegenwoordigen. Het is in het belang van de gemeente, die een kwalitatief beter bestuur krijgt. En het is dus in het belang van ons allemaal als inwoners van dit mooie land. Dus neem de tijd om een opleiding te doen of om rond te kijken in de digitale leeromgeving voor raadsleden. Als het niet voor jezelf is of je inwoners, doe het dan voor je gemeente.

Deze nieuwe Opleidingengids biedt u hopelijk meer inzicht om uw vaardigheden te vergroten en om kennis te vergaren. Kennis is macht. Investeren in jezelf, betekent ook meer invloed voor jou als raadslid.

Ik hoop van harte dat ieder raadslid in deze periode een goed volksvertegenwoordiger is en met deze Opleidingengids een nog beter volksvertegenwoordiger wordt.

Bahreddine Belhaj
Voorzitter Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

INHOUD

Opleidingengids 2019

KENNIS VAN ZAKEN

3	Investeren in jezelf – voorwoord van Bahreddine Belhaj, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.	10	Relatie tussen burger en bedrijf.
6	Zo leren raadsleden – onderzoek naar belemmeringen en kansen.	11	Pascale Georgopoulou (VNG) over de Omgevingswet.
8	De leeromgeving van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.	12	De financiële huishouding van de gemeente.
18	Raadsleden over hun knelpunten en oplossingen.	13	Marco Kramer (financieel specialist) over begroting, budget en verantwoording.
40	De (on)veiligheid van het raadslidmaatschap in kaart.	14	Inzicht in het jeugddomein.
50	Inkijkje in opleidingen	15	Marlies Driedonks (Nederlands Jeugdinstituut) over grip krijgen op het jeugdbeleid.
54	Digitale leeromgeving voor raadsleden	16	Rollbewustzijn van raadsleden.
		17	Avelien Haan-Kamminga (Thorbecke Instituut) over de verhouding tussen raad en college.
-

COLOFON

De Opleidingengids 2019 is een uitgave van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. De uitgave is gerealiseerd met steun van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Redactie

VLAMING! – www.vlaming.amsterdam

Ontwerp en opmaak

PINTA grafische producties – www.pinta.nl

Druk

De Bink, Leiden

Den Haag/Amsterdam, 2019
Copyright Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, 2019

Contact en advertentieverkoop

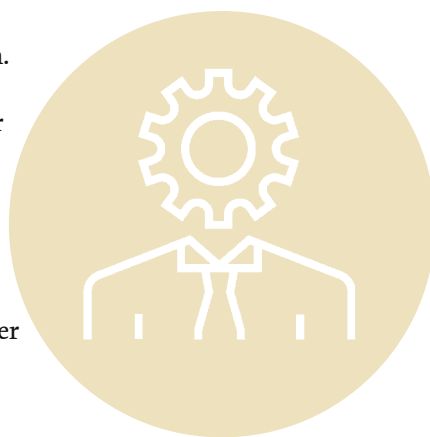
Nederlandse Vereniging voor Raadsleden
Postbus 30435, 2500 GK Den Haag
Tel: 070-373 8195
info@raadsleden.nl

VAARDIGHEDEN IN HET RAADSWERK

- 20 Communicatievaardigheden in de raad.
- 21 Arwin van Buuren (Erasmus Universiteit) over de rol van burgers in het openbaar bestuur.
- 22 Initiatief nemen als raadslid.
- 23 Julien van Ostaaijen (Tilburgse School voor Politiek en Bestuur - Tilburg Center for Regional Law and Governance) over een andere kijk op raadswerk.
- 24 Het etaleren van omgevingsbewustzijn.
- 25 Gerard Drosterij (Slow Politics) over democratie vanuit historisch perspectief.
- 26 De kunst van het onderhandelen.
- 27 Han van Leeuwen (voormalig burgemeester Bennebroek en Beverwijk) over manieren om raadswerk anders in te vullen.
- 28 Overtuigingskracht aan de dag leggen.
- 29 Alex Klein (Debat.nl) over overtuigingskracht met behulp van debattechnieken.
- 30 Samenwerken en gemeenschappelijke belangen.
- 31 Marcel Boogers (TU Twente) over het effectiever maken van het raadswerk.
- 32 Inlevingsvermogen: alertheid op beleving en gevoelens van anderen.
- 33 Thomas Boeschoten (Utrechtse Data School) over het gebruik van social media door raadsleden.
- 34 Analytisch vermogen toepassen.
- 35 Job van den Berg (Royal HaskoningDHV) over het effect van democratische vernieuwing op besluitvorming.
- 36 Resultaatgerichtheid in het raadswerk.
- 37 Geerten Boogaard (Universiteit Leiden) over rollen in de raad die resultaat opleveren.
- 38 Integer handelen laten zien.
- 39 Noama van IJsseldijk (Necker van Naem) over de raad als werkgever van de griffier.

HOUDING EN GEDRAG

- 42 Veilig werken als raadslid.
- 43 Patrick van den Brink (Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid) over de weerbaarheid van raadsleden.
- 44 Leiderschap laten zien.
- 45 Martin Schulz (Nederlandse School voor het Openbaar Bestuur – NSOB Denktank) over het politieke karakter van de raad.
- 46 Bewaken van de worklifebalance.
- 47 Maarten de Winter (zelfstandig adviseur) over meer vitaliteit door beter timemanagement.
- 48 Leergierigheid van raadsleden.
- 49 Alinda van Bruggen (WagenaarHoes) over het samenspel van de raad met inwoners, college en ambtelijke organisatie.

LEREN DOOR RAADSLEDEN

Raadsleden willen zich graag bijscholen. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden deed in 2018 onderzoek naar de manier waarop raadsleden (willen) leren. Er zijn belemmeringen, maar ook vele mogelijkheden voor het opleiden.

Raadsleden willen zich graag ontwikkelen

Raadsleden nemen massaal deel aan startprogramma's. Zij hebben behoefte aan inzicht en aan overzicht op welke manieren zij zich kunnen ontwikkelen en hoe zij dat vorm kunnen geven.

Extra inzet om te leren is moeilijk

Het uitgangspunt voor leren en ontwikkelen is voor raadsleden anders dan voor andere groepen. Het raadslidmaatschap brengt al extra inzet met zich mee, naast de bestaande werkzaamheden. Het is dan niet opportuun om te verwachten dat raadsleden nog eens extra inzet plegen om meer nieuwe zaken te leren, dan datgene wat ze al tegenkomen in de dagelijkse praktijk.

Tijd voor opleiding is schaars

Raadsleden vinden het moeilijk om te werken aan de bevordering van hun deskundigheid. Opleiden past niet zo eenvoudig in het beperkte aantal uren dat raadsleden besteden aan hun raadslidmaatschap.

Verleiden om te leren

Kennisontwikkeling valt moeilijk te sturen, te beheersen en te controleren. Het vraagt naast het feit dat er concrete (leer) vragen zijn, dat er tijd is om te leren, dat er een ambitie is om te leren, maar ook dat leren en ontwikkelen inspirerend en uitnodigend zijn, dat de deelnemer als het ware wordt verleid om te leren

Van theorie naar praktische toepassing

De focus van het leren in organisaties wordt meer en meer verplaatst van theoretische naar toepassingsgerichte kennis. Dat past bij de natuurlijke behoefte van mensen in organisaties om beter hun werk te kunnen doen. Technologie speelt een bepalende rol hierbij, omdat het leren op de werkplek continu ondersteunt.

Online leren kan nog groeien

Raadsleden doen nog weinig aan online leren. Velen zijn er nog niet aan gewend. Hun voorkeur gaat uit naar het bezoeken van bijeenkomsten en het voeren van gesprekken met collega's. Deze vormen van opleiden kosten echter meer tijd dan het online leren.

Ideale opleidingsvormen

Het betrekken van de praktijk van het raadswerk bij opleidingen werkt motiverend bij het leren. De ideale leeromgeving ontstaat wanneer een raadslid leerervaringen opdoet door diverse leer/werkvormen, zowel in een geconstrueerde omgeving (training) als in de praktijk.

Timemanagement schept meer tijd voor opleiden

Meer aandacht voor timemanagement van raadsleden helpt om opleiden en raadswerk beter te combineren. Dit gebeurt als raadsleden werkdruk hanteerbaar maken, ballast vermijden, prioriteiten stellen, resultaatgerichte keuzes maken en reflecteren op het eigen raadswerk.

Leren parallel aan raadsagenda

Leren verloopt beter als de opleidingen parallel lopen met de agenda van de raad. Dit sluit aan bij de voorkeur van raadsleden om te leren. Het voeren van gesprekken en het volgen van bijeenkomsten hebben hun voorkeur om kennis en inzicht te vermeerderen.

Lokale context versterkt opleidingen

Aansluiting bij de lokale context van het raadswerk versterkt de opleidingsinspanningen van raadsleden. De historie, de dynamiek, verhoudingen van de lokale situatie en de lokale gemeentelijke opgaven spelen hierbij een rol.

Samen leren biedt uitkomst

Raadsleden denken nauwelijks aan de mogelijkheid om als collectieve raad opleidingen te volgen. Het meeste leren vindt plaats als individueel raadslid of binnen de fractie. Opleiden met de complete raad samen, komt de effectiviteit van de raad ten goede.

Griffier speelt sleutelrol bij opleiden

De rol van de griffie(r) bij het leren en ontwikkelen van raadsleden is essentieel. Driekwart van de raadsleden geeft aan dat het startprogramma van de griffie geholpen heeft bij een goede start in de raad.

Raadsinformatiesysteem koppelen aan leeromgeving

Het raadsinformatiesysteem is de belangrijkste informatiebron voor raadsleden. Een koppeling van de leeromgeving aan en in het raadsinformatiesysteem is cruciaal voor de verdere doorontwikkeling van de leeromgeving en het ondersteunen van raadsleden in het permanent leren.

75%

van de in 2018 begonnen raadsleden heeft deelgenomen aan het startprogramma van de griffier

75%

van de raadsleden zegt dat het startprogramm geholpen heeft voor een goede start als raadslid

28%

van de raadsleden vindt dat leren een combinatie is van kennis opdoen, inzicht ontwikkelen en vaardigheden trainen

67%

van de raadsleden vindt dat het aanbod in de leeromgeving van Raadsleden.nl (ruim) voldoende is

90%

van de griffiers heeft (nieuwe) raadsleden voorbereid op het raadswerk

71%

van de gemeenten die startprogramma aanboden aan raadsleden, hadden een honderd procent deelname van raadsleden

50%

van de griffiers pleit voor een uitgebreidere inwerkperiode voor raadsleden

37%

van de griffiers vindt dat het inwerken van raadsleden eerder zou kunnen beginnen

47%

van de griffiers stelt aan raadsleden een structureel leer- of ontwikkelprogramma beschikbaar

47%

van de raadsleden vindt dat er (veel te) weinig tijd is om het raadswerk naar behoren uit te voeren

41%

van de raadsleden heeft initiatieven genomen om de tijds- en werkdruk van het raadswerk te verminderen

OPLEIDINGSPROGRAMMA

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden stelt een opleidingsprogramma beschikbaar voor raadsleden. De nadruk van het programma ligt op aansluiting op de praktijk. De leerinterventies vragen maatwerk en zijn gericht op toepasbaarheid in de eigen werkcontext.

DE AANGEBODEN OPLEIDINGEN ZIJN VERDEELD IN DRIE DOMEINEN:

- **KENNIS**
- **COMPETENTIES**
- **HOUDING**

KENNIS

Kennis betreft de inhoudelijke component van het raadslidmaatschap. De nadruk ligt op het cognitieve vlak: weten en begrijpen. De leerinterventies zijn gericht op kennisoverdracht en informatieverschaffing. Het gaat om meer bekendheid met de rechten en plichten van raadsleden en om het begrijpen van het systeem waarin raadsleden functioneren. Toch hoeven

raadsleden niet alles te weten om succesvol te zijn. In het kennisdomein gaat de meeste aandacht uit naar informatie en inzicht die raadsleden moeten weten om richting te geven aan de eigen (politieke) prioriteiten en om op niveau in gesprek te gaan met het college.

HOUDING

Houding en gedrag gaan over persoonlijke ontwikkeling. De nadruk ligt op 'willen zijn en laten zien'. Hierbij gaat het op 'leren door reflecteren en internaliseren'. Leerinterventies betreffen het werken aan het (zelf)reflectief vermogen. Persoonlijke coaching en assessments kunnen hier een onderdeel van zijn en zijn gericht op het vergroten van het reflectief en zelfreflec-

tief vermogen. Voor interventies op het gebied van houding en gedrag is een veilige en vertrouwelijke leeromgeving van essentieel belang. Het veranderen van gedrag vergt tijd en is daarom een lange termijn-investering.

VOOR RAADSLEDEN

COMPETENTIES

Kennis betreft de inhoudelijke component van het raadslidmaatschap. De nadruk ligt op het cognitieve vlak: weten en begrijpen. De leerinterventies zijn gericht op kennisoverdracht en informatieverschaffing. Het gaat om meer bekendheid met de rechten en plichten van raadsleden en om het begrijpen van het systeem waarin raadsleden functioneren. Toch hoeven raadsleden niet alles te weten om succesvol te zijn. In het ken-

nisdomein gaat de meeste aandacht uit naar informatie en inzicht die raadsleden moeten weten om richting te geven aan de eigen (politieke) prioriteiten en om op niveau in gesprek te gaan met het college.

10 COMPETENTIES VOOR RAADSLEDEN

1. Communiceren
2. Initiatief
3. Omgevingsbewustzijn
4. Onderhandelen
5. Overtuigingskracht
6. Samenwerking
7. Inlevingsvermogen
8. Analytisch vermogen
9. Resultaatgerichtheid
10. Integriteit

DIGITALE LEEROMGEVING RAADSLEDEN

De digitale leeromgeving voor raadsleden biedt een gevarieerd aanbod aan digitale opleidingen en trainingen: e-learningmodules, kennisclips, animaties, handreikingen en andere leeroplossingen. Ze helpen raadsleden om beter te presteren. De digitale leeromgeving is bereikbaar via www.leeromgeving.raadsleden.nl.

De digitale leeromgeving is ontwikkeld in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden in samenwerking met de Vereniging van Griffiers, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Op www.leerplatformraadsleden.nl zijn zeven leermodulen te vinden voor raadsleden over de onderwerpen Financiën, Omgevingswet, Burger- en overheidsparticipatie, Regionale samenwerking, Rollen & Instrumenten, Sociaal domein en Veiligheid. Dit leerplatform is gemaakt door VNG Academy met onder andere ondersteuning van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden.

KENNIS

Relatie burger en bedrijf

MINDER REGELS, MEER RUIMTE, MEER INITIATIEVEN

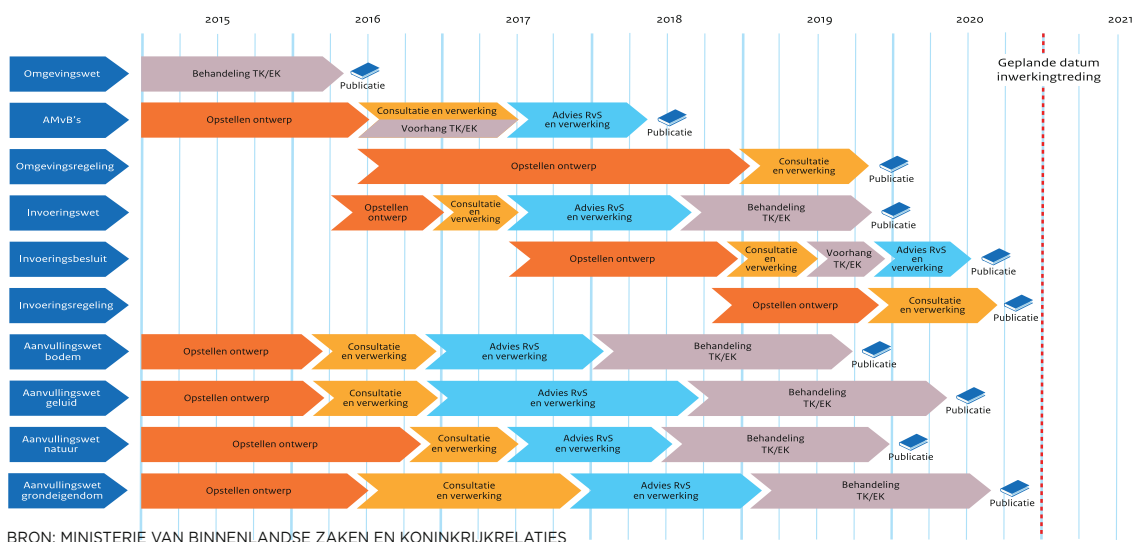
De Omgevingswet maakt het omgevingsrecht inzichtelijker voor burgers, ondernemers en overheden. De wetgeving en de regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu, natuur en water worden gebundeld. Dat leidt tot minder regels en meer ruimte voor initiatieven.

4 DOELEN VAN DE OMGEVINGSWET

1. Meer afwegingsruimte om lokaal te besluiten over de leefomgeving
2. Groter inzicht van betrokkenen in wat wel en niet waar mag
3. Snellere en betere besluitvorming door betere informatie
4. Meer integrale aanpak: samenhangende benadering in beleid, regelgeving en besluitvorming over de leefomgeving

BRON: VNG

VOORTGANG VAN STELSELHERZIENING OMGEVINGSRECHT

BRON: MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKRELATIES

Nicole Moinat
Raadslid in Purmerend sinds 2018
Namens: PVV-Moinat

“Een krachtige en relevante gemeenteraad is voor mij een gemeenteraad die heel goed luistert naar de burgers en die hun mening zeer serieus neemt. Burgerparticipatie en referenda kunnen daarvoor zorgen. Participatie van inwoners of representatie door vertegenwoordigers zijn beide belangrijk, maar participatie van burgers vind ik nog belangrijker. Immers, er kunnen onderwerpen zijn waar we beslissingen over willen nemen die heel veel ophef veroorzaken of die niet in verkiezingsprogramma’s hebben gestaan. Burgers staan dan buitenspel, waardoor het vertrouwen in de politiek verdwijnt. Mijn advies: wil je een goed raadslid worden, investeer er veel tijd in en zie het niet als een bijbaantje. Je beslist namelijk over veel belangrijke zaken die effect hebben op het leven van de burgers in jouw gemeente.”

Pascale Georgopoulou is projectleider invoeringsondersteuning Omgevingswet bij de VNG. Ze geeft workshops aan raadsleden over de Omgevingswet.

‘Een grote wet met impact op alle gebieden’

“Over de Omgevingswet wordt heel veel informatie gedeeld, onder andere via trainingen, cursussen en workshops. Dat komt onder andere omdat het zo’n grote wet is met impact op alle gebieden. Elke gemeente zal de Omgevingswet op een andere manier invoeren en benutten. De maatschappelijke opgaven per gemeente kunnen verschillen. Zo heeft de ene gemeente te maken met bijvoorbeeld herbestemming van agrarisch naar recreatie, de ander heeft een woningbouwopgave.

Ook raadsleden maken voor het eerst een verandering van deze aard en omvang mee. De vorige ingrijpende transitie was die van de zorg. Daar kunnen we nog het meeste van leren. Belangrijk is dat de omgang met burgers en bedrijven wezenlijk anders wordt. Er ontstaat meer ruimte voor initiatieven. Nu zeggen we vanuit gemeenten nog vaak ‘nee, tenzij’; straks is het ‘ja, mits’. Deze benadering vraagt om een heel andere manier van denken.

Daarnaast moet je als raadslid kunnen omgaan met dilemma’s. Zo zegt de Omgevingswet dat je als gemeente ruimte moet laten voor initiatieven, maar ook dat je de leefomgeving moet beschermen. Als raadslid wil je dit allebei wel. Het mooie is dat je samen dezelfde worsteling doormaakt. Dat helpt om dilemma’s bespreekbaar te maken.

Allereerst is belangrijk dat je als raadslid globaal weet wat de Omgevingswet inhoudt. In de tweede plaats moet je actief bedenken wat je ermee wil. De Omgevingswet is de vertaalslag van een maatschappelijke ontwikkeling: een terugtrekkende overheid en burgers en bedrijven die meer ruimte willen. Ook zonder deze wet zou je antwoord moeten geven op deze beweging. De meeste vragen over de Omgevingswet gaan niet zozeer over de wet zelf. Het gaat om kader stellen, om controleren, om het vormgeven van participatie. Hoe doe ik dat? Je wil initiatieven vanuit burgers en bedrijven stimuleren, maar je kan niet alles honoreren. Je wil maatwerk aanmoedigen, maar geen lappendeken creëren. Tegelijkertijd wil je niet de verdenking van willekeur wekken bij het beoordelen van initiatieven.

Dit is een zoektocht waar de antwoorden nu nog ontbreken. Die raakt de essentie van het raadlidmaatschap: weten waar je voor staat en op basis daarvan keuzes maken. Zorg dat je die grote lijn helder hebt voor jezelf. Dat maakt het gemakkelijker om kleinere én grotere zaken te beoordelen.”

FINANCIËLE HUISHOUDING PER GEMEENTE

De huishouding van alle gemeenten is online in te zien bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Raadsleden kunnen daar de inkomsten, uitgaven, schulden en overschotten van hun eigen gemeente inzien, uitgesplitst per post. Ook kunnen ze deze informatie vergelijken met die van andere gemeenten. De informatie is vrij toegankelijk. Het ministerie werkt aan verdere uitbreiding van deze website.

Meer informatie:
www.financiengemeenten.nl/

WAT ER IN EEN GEMEENTEBEGROTING MOET STAAN

1. **Het overzicht van baten en lasten en de toelichting.** In de toelichting wordt onder andere aangegeven waarop de ramingen zijn gebaseerd en waardoor eventuele verschillen ten opzichte van vorig jaar zijn ontstaan.
2. **De uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.** Ook in die toelichting wordt onder meer aangegeven waarop de ramingen zijn gebaseerd en waardoor eventuele verschillen ten opzichte van vorig jaar zijn ontstaan.
3. **De bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.** De taakvelden hoeven niet in de programma's te staan. Om raadsleden hier toch inzicht in te geven en de gemeente op dit punt te kunnen vergelijken met andere gemeenten, is deze bijlage verplicht gesteld.

BRON: VNG

4 ROLLEN VAN DE RAAD BIJ DE GEMEENTEFINANCIËN

1. **Beleidsmatig:** welke maatschappelijke effecten wil de raad bereiken? Welke voorzieningen voor welk niveau streeft de gemeente na? Welke prioriteiten stelt de raad daarbij?
2. **Financieel:** de Gemeentewet stelt expliciet dat de raad moet zorgen dat er geen financieel tekort is. De begroting moet meerjarig sluitend zijn. Ook is de raad verantwoordelijk voor het toekennen van geld aan de diverse gemeentelijke taken.
3. **Sturend:** de raad moet sturen op de regievoering van andere organisaties die taken voor de gemeente uitvoeren. Het gaat dan om instellingen die de gemeente subsidieert, instellingen waarvan zij producten inkoop en om de zogeheten verbonden partijen. Belangrijke vragen daarbij zijn: doen deze partijen wat beleidsmatig nodig is? Welke financiële consequenties zijn eraan verbonden?
4. **Controlerend:** de raad moet controleren of de afspraken op een doelmatige en rechtmatige wijze zijn nagekomen. De raad wordt daarbij ondersteund door de accountant en de lokale rekenkamer.

BRON: VNG

Sofyan Mbarki, trainer/adviseur Onderwijs & Inclusie Raadslid in Amsterdam sinds 2014 Namens: PvdA

“De stad trekt bewoners, toeristen en bedrijven aan. Daardoor gaat er steeds meer geld in Amsterdam om. Maar verdelen we dat geld ook eerlijk? Draagt het bij aan goede scholen, meer betaalbare huizen en goede banen voor onze jongeren? Of komt het terecht bij investeerders? Die vraagstukken houden mij dagelijks bezig. Het rijk geeft ons tegenwoordig een zak met geld en zegt: ga hier maar beleid mee maken. Dat vraagt veel tijd en kennis van raadsleden. Het positieve is dat je het beleid beter kunt sturen op de wensen van inwoners. Wat je politieke kleur of standpunt ook is, we mogen heel blij en trots zijn dat we het in Nederland op deze manier geregeld hebben.”

Marco Kramer is specialist in gemeentefinanciën. Over de vraag hoe je omgaat met financieel beleid en overheidsbudget vertelt hij in workshops voor raadsleden.

‘Geld is een middel om een doel te bereiken en niet omgekeerd’

“Veel gemeenten klagen dat ze te weinig geld hebben om alle plannen uit te voeren. Toch houden ze vaak geld over aan het eind van het jaar. Dat komt doordat gemeenten meer ambities hebben dan ze kunnen verwerken. Overschot klinkt vaak goed, maar het is een teken dat je als gemeente niet al je doelen realiseert. Er ontstaan potjes en investeringen blijven uit.

Veel raadsleden denken dat ze bij een begroting vooral naar de cijfers moeten kijken. Als die kloppen, zo is nog vaak de gedachte, dan klopt ook de begroting. Alsof de begroting een huishoudboekje is. Maar dit is niet de manier om naar gemeentefinanciën te kijken. Geld is een middel om een doel te bereiken en niet omgekeerd. De begroting is een sturingsinstrument.

Het verhaal waarvoor je geld uitgeeft, is minstens zo belangrijk als de vraag of de cijfers kloppen. De wet zegt dat je een reële, structureel sluitende begroting moet opstellen.

Die is een afspiegeling van gemaakte beleidskeuzes. Bij financiële verantwoording van de uitgaven hoort daarom ook de toelichting waarvoor en hoe het geld is besteed. Het gaat erom of het beleid gerealiseerd is en het beheer ordelijk uitgevoerd.

Maar bij het maken van de keuzes beginnen de discussies. Burgers en bedrijven hebben verwachtingen, raadsleden hebben toezeggingen gedaan. Ik maak wel eens de vergelijking met de aanschaf van een auto. Waarvoor is die nodig? Aan welke eigenschap moet de auto voldoen? Hoe meer geld je uitgeeft voor de auto, hoe minder er overblijft voor je dagelijkse boodschappen.

Maar bezuinig je op de auto, voldoet die dan nog aan het doel waarvoor de wagen is bedoeld? Denk ook eens aan vakantie-geld, dat kan je ergens anders aan uitgeven dan aan vakantie. Maar betekent dit dat vakantie niet belangrijk is? Geld kan een afwegingsmechanisme zijn. Budget is een toestemming van een hoger orgaan om iets te doen.

Beleid maken is een voorschot nemen op de toekomst en dat is moeilijk. Dan is het een stuk gemakkelijker om vooral te kijken naar cijfers. De reflex is om te zorgen dat je als gemeente genoeg geld in reserve hebt, zodat je weet dat je onvoorziene uitgaven kan betalen. Maar voor zulke afwegingen ben je niet gekozen als raadslid. Je bent juist raadslid om bepaalde voorzieningen te realiseren.

Natuurlijk zit daar een grens aan, je kunt niet onbeperkt de gemeentebelasting verhogen om doelen te realiseren. Maar zorg voor een goede financiële onderbouwing als bepaalde uitgaven niet kunnen of juist moeten. Heb je dat verhaal niet helder, dan kan dat ten koste gaan van je geloofwaardigheid. Dat is voor geen enkele raad een prettig vooruitzicht.”

KENNIS Jeugddomein

11 VEELVOORKOMENDE PROBLEMEN BIJ JEUGDIGEN - van licht naar zwaar:

1. Van dwars gedrag tot gedragsstoornis
2. Van kattenkwaad tot delinquentie
3. Van druk kind tot ADHD
4. Van bang tot angststoornis
5. Van dip tot depressie
6. Van plagen tot pesten
7. Van geen zin hebben in school tot schooluitval
8. Van experimenteren met tot misbruik van middelen
9. Van ongezonde levensstijl tot obesitas
10. Van sociaal onhandig tot autisme
11. Van moeilijk lerend tot een lichte verstandelijke beperking

BRON: NJI

9 VORMEN VAN JEUGDHULP

1. Jeugdreclassering
2. Ondertoezichtstelling en voogdij/ jeugdbescherming
3. Ambulante jeugdhulp van het lokale team
4. Begeleiding thuis bij problemen in het gezin
5. Pleegzorg
6. Hulp voor jongeren met ernstige problemen (pleegzorgplus)
7. Hulp in een instelling voor jeugd- en opvoedhulp
8. Jeugd-ggz (voor kinderen met psychische problemen)
9. Jeugdzorg voor kinderen met een verstandelijke beperking

BRON: NJI

9 VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN GEMEENTEN VOOR HULP AAN JEUGDIGEN

1. Het versterken van het opvoedkundig klimaat in gezinnen, wijken, buurten, scholen en kinderopvang
2. Zorgen voor voldoende kwalitatief en kwantitatief aanbod van jeugdhulp
3. Het adviseren over en het inzetten van jeugdhulp
4. Het adviseren van professionals met zorgen over een kind, bijvoorbeeld docenten, sporttrainers en jongerenwerkers
5. Het adviseren van kinderen en jongeren met vragen en problemen
6. Het indienen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming als een kindbeschermingsmaatregel nodig is
7. Het compenseren van beperkingen in de zelfredzaamheid en de maatschappelijke participatie van kinderen en jongeren
8. Zorgen voor een toereikend aanbod van gecertificeerde instellingen
9. Zorgen voor maatregelen om kindermishandeling te voorkomen

BRON: NJI

Elif Hotaman, student International and European Law Raadslid in Zaanstad sinds 2018 Namens: DENK

“Onderwerpen zoals jeugd, zorg, onderwijs, veiligheid en wonen zijn onwijs belangrijk. Als raadslid vind ik het belangrijk om inspiratie te geven en een voorbeeld te zijn voor jongeren. Het is daarbij belangrijk zelf het initiatief te nemen als raad om in contact te blijven met burgers en om je verkiezingsbeloftes na te komen. Mijn doel is dat ik inhoudelijk een punt kan maken en daardoor ook de kiezers nog beter kan vertegenwoordigen in de raad. Ik zal veel meer het gesprek aangaan met organisaties en instellingen, en deze contacten ook onderhouden. Wees jezelf en wees niet bang om fouten te maken.”

Marloes Driedonks is senior adviseur van het Nederlands Jeugdinstituut. Zij houdt zich bezig met sturingsvraagstukken van gemeenten over een beter jeugdbeleid. Hierover geeft zij workshops aan raadsleden.

‘Hoe je grip krijgt op het jeugdbeleid van je gemeente’

“Veel raadsleden reageren op actualiteiten. Vooral de financiële tekorten in de jeugdzorg vragen de aandacht. We zien dat de oplopende financiële tekorten bij veel gemeenten leiden tot meer controle en beheersing. Tegelijk vraagt de transformatie van het jeugdbeleid om meer inhoudelijke sturing. Raadsleden vragen zich af hoe zij grip kunnen krijgen op het jeugdbeleid van hun gemeenten.

Wat we merken is dat raadsleden grote behoefte hebben aan verdieping van het onderwerp. Ons beeld is dat je als raadslid niet alle ins en outs van het jeugddomein hoeft te kennen. Daarvoor is het domein te breed, te complex en te veel in beweging. We vertellen raadsleden wat de verantwoordelijkheid is van gemeenten, welke organisaties een rol spelen in de levens van kinderen en gezinnen en hoe gemeenten samen met uitvoerende organisaties kunnen sturen op beter jeugdbeleid.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de hele lijn van preventie tot gespecialiseerde jeugdhulp. Zij hebben de verantwoordelijkheid om te zorgen dat jeugdigen zo gezond, veilig en kansrijk mogelijk opgroeien.

Wil je als raadslid het jeugdbeleid verbeteren, vraag dan niet om het afleggen van meer verantwoording of om meer geld. Focus op de resultaten die je voor ogen hebt voor de jeugdigen en gezinnen in jouw gemeente. Vraag je af wat er nodig is om die te behalen.

Stel vragen aan het college als: wat zijn de belangrijkste problemen in onze gemeente waar jeugdigen en gezinnen mee te maken hebben? Zijn onze voorzieningen toegerust voor wat we willen bereiken voor jeugdigen en gezinnen? Hoe verloopt de samenwerking met de aanbieders?

Een goede basiskennis over het jeugddomein, een visie op sturing ervan en inzicht in de rol van gemeenten is nuttig om een bijdrage te leveren aan het jeugdbeleid. Raadsleden die beschikken over de juiste informatie en de goede vragen stellen, kunnen iets in beweging zetten.”

KENNIS Rolbewustzijn

HOE RAADSLEDEN HUN EIGEN ROL ZIEN

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan van de gemeente. Zo is het in de grondwet vastgelegd in artikel 125. Er zijn echter raadsleden die denken dat de bestuurlijke rol bij het college ligt. Anderen vinden dat de bestuurlijke rol van de raad een soort overkoepelende rol is van een aantal andere rollen. Onderzoek van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden laat zien hoe verschillend raadsleden aankijken tegen hun rol, welke uitgangspunten zij hanteren en welke waarden zij koesteren. Een van de aanbevelingen is om raadsleden een startopleiding aan te bieden bij de eerste zittingsperiode.

DE 3 ROLLEN VAN RAADSLEDEN VOLGENS RAADSLEDEN (IN %)

Volksvertegenwoordiger	74,9
Kaders stellend	16,8
Controleur	8,3

DE 3 BELANGRIJKSTE ROLLEN VAN EEN VOLKSVERTEGENWOORDIGER VOLGENS RAADSLEDEN (IN %)

Samen met raadsleden tot besluiten komen	41,7
De opvattingen van mijn kiezers vertolken	37,9
Eigen opvattingen en die van de partij vertolken	12,6

BELANGRIJKSTE UITGANGSPUNTEN VOOR HET HANDELEN VAN RAADSLEDEN VOLGENS RAADSLEDEN (IN %)

Het belang van de inwoners van de gemeente	79,0
Het belang van mijn kiezers	7,2
Het belang van mijn partij en het partijprogramma	5,7
Het belang van de raad als hoogste en meest gezaghebbende bestuursorgaan	5,3

BELANGRIJKSTE WAARDEN VAN RAADSLEDEN (IN %)

Integriteit	67,1
Transparantie	51,2
Rechtvaardigheid	40,8
Participatie	26,6
Professionaliteit	23,6
Verantwoording	22,0
Effectiviteit	20,7
Rechtmatigheid	18,8
Gelijkheid	10,5
Legitimiteit	7,8
Efficiëntie	7,4
Bescheidenheid	3,4

Rozemarijn Timmer, ondernemer in kunst en cultuureducatie Raadslid in Heemstede sinds 2018 Namens: VVD

“Ik zou de werkwijze van de gemeenteraad op sommige punten willen veranderen. Het lijkt mij interessant om te onderzoeken hoe we anders kunnen werken. Bijvoorbeeld door een raadsmarkt of forum waarbij raadsleden in gesprek gaan met stakeholders, vragen kunnen stellen aan belanghebbenden en op deze manier een beter beeld krijgen van de gestelde problematiek. Ik denk dat we nog meer zichtbaar moeten zijn, beter benaderbaar voor inwoners en samenwerken binnen en buiten het raadhuis. Alle voorbereidingen en gesprekken moeten, waar mogelijk, openbaar en toegankelijk zijn. Daarnaast zou het goed zijn meer lef te tonen, zowel door raadsleden, inwoners, ondernemers en college. Meer uitproberen en goed monitoren of een proef het gewenste effect bereikt.”

Avelien Haan-Kamminga is docent en onderzoeker bij de Thorbecke Academie aan de NHL Stenden Hogeschool. Zij verzorgt startcursussen aan raadsleden over verhoudingen binnen het openbaar bestuur.

‘Wat doe je als je het niet eens bent met de wethouder?’

“Het is als raadslid ingewikkeld om een positie te kiezen als je overal iets van moet weten. De informatiedichtheid is enorm. Er zijn onderwerpen waar het ambtelijk apparaat soms een hele afdeling voor heeft. Waar moet je wel en niet wat van vinden? Soms zie je dat raadsleden zich richten op in het oog springende details. Doet een wethouder iets waar je het absoluut niet mee eens bent? Stel je dan kritische vragen in de raad, vraag je een interpellatie aan of stap je naar de pers?”

Bezig zijn met concrete onderwerpen is soms gemakkelijker dan denken vanuit het hele beleid. Je bent raadslid omdat je doelen wilt bereiken voor de samenleving. Je komt echter ook in aanraking met onderwerpen die niet je eerste prioriteit hebben. Toch moet je er soms iets van vinden. Ook merk je dat je zeggenschap minder groot is dan je misschien dacht. Over paspoorten bijvoorbeeld heb je als raadslid weinig te zeggen. Soms geldt er geheimhouding, dan moet je bepaalde kennis voor je houden.

Ik probeer raadsleden uit die waan van de dag te trekken. Even aandacht voor hoe het ook alweer in elkaar zit met de rol van de raad. De wet bevat regels. Er geldt een reglement van orde dat voorschrijft wat kan en hoort. Amendementen en moties hebben een bepaalde vorm. Een cursus hoeft hier niet voor te volgen, maar het is wel goed om te weten over welke instrumenten je beschikt en wat je ermee kan bereiken.

Hoe je ze inzet is een kwestie van strategie. Dien je een kaderstellende motie in, dan bestaat de kans dat je stuurt voordat burgers hun inbreng geven. Dit kun je doen om je prioriteiten aan te geven of voorwaarden te stellen aan het budget. Vind je de inbreng van burgers en andere stakeholders belangrijk, controleer dan of je die terugvindt in het beleid. Komt dit onvoldoende tot uitdrukking, dan kun je daarover een vraag stellen of een motie indienen.

Dit soort inzichten helpt om je instrumenten effectief in te zetten in de raad. Dan ben je rollbewust bezig als raadslid.”

Hoe om te gaan met knelpunten in het raadswerk?

Raadsleden zijn bevoegen en toegewijd. Toch oogsten ze weinig waardering. Raadsleden zelf brachten de belangrijkste knelpunten in kaart die hen voor dilemma's plaatsen: keuzestress, taakverzwaring en positie in het lokaal bestuur. Ze droegen ook oplossingen aan.

KNELPUNTEN

Keuzestress

Wil je het raadswerk goed doen, dan heb je aan de gemiddelde tijdsbesteding van 15,9 uur per week niet genoeg. Het blijft schipperen met de beschikbare tijd, de aandacht die raadsleden moeten verdelen over vergaderen en stukken doornemen en het contact onderhouden met de lokale samenleving. Wil je sommige werkzaamheden goed doen, dan gaat dit ten koste van andere inspanningen. Door de drie decentralisaties en de toename van het aantal intergemeentelijke samenwerkingsverbanden is de tijdsdruk alleen maar groter geworden. Raadsleden en raden lossen dit dilemma van keuzes maken verschillend op. Bijvoorbeeld door taken in de raad onderling te verdelen, onderwerpen te beperken tot hoofdlijnen en speerpunten afspreken in de raad. Toch blijft het knagen dat je als raadslid niet alles kunt doen wat je zou willen doen. Sommigen hebben het unheimische gevoel dat ze het college niet scherp genoeg kunnen controleren.

Verzwaring van taken

Raadsleden ervaren verzwaring van het werk door de drie decentralisaties van de laatste jaren. Ook het toenemend aantal samenwerkingsverbanden werkt verzwarend voor raadsleden. Bijvoorbeeld regionaal gebundelde inkoop in het kader van de Wmo en Jeugdzorg en de gemeenschappelijke regelingen. Het gaat om terreinen waar de raad als politiek orgaan geen greep op heeft. De raad staat in de bovenregionale besluitvorming op afstand.

Positie in het lokale bestuur

Een positie verwerven in het krachtenveld tussen raad, college en ambtenarenapparaat is een vraagstuk waar veel raadsleden mee worstelen. Het blijft een heikel punt om zich als raad te laten gelden in zijn kader stellende rol. De raad is het hoogste bestuursorgaan in een gemeente. Maar wat doe je als het college alles dichttimmerd en de raad vier jaar lang niks meer te vertellen heeft?

AANBEVELINGEN

Beter communiceren

Communiqueer beter met de burger. Ook al word je er murw van, want communicatie is een breed begrip dat permanent aandacht vraagt: communicatie als vak, onderling communiceren, communiceren met de burger (de boze, de idealistische, de ondernemende). Communiceren is nodig in diverse situaties: van participatietrajecten en inspreekmomenten tot gesprekken op de zaterdagochtendmarkt en op debatavonden.

Meer ondersteuning

Raadsleden hebben meer ondersteuning nodig in hun experimenten met burgerparticipatie, communiceren met inwoners, verwachtingsmanagement en het ontwikkelen van toekomstvisies. Raadsleden proberen het vergadercircus te doorbreken, ze proberen samen met ambtenaren en college betrokken te worden aan de voorkant van het besluitvormingsproces en ze nodigen burgers uit in de raad. Voor deze inspanningen hebben zij meer professionalisering, vergoeding en tijd nodig.

Bestuurlijke en politieke vernieuwing

Bij bestuurlijke vernieuwing gaat het onder meer over de rolverdeling tussen de gemeenteraad en het veel meer geprofessionaliseerde college en het ambtenarenapparaat. Maar ook over het dualisme en de manier waarop de gemeenteraadsverkiezingen zijn georganiseerd, plus de beeldvorming door de landelijke politiek daarbij. Hoe bestuurlijke en politieke vernieuwing eruit moet zien, is nog niet eenduidig in kaart gebracht door raadsleden.

VERZWARENDE OMSTANDIGHEDEN

- De nadruk en alertheid die het publiek en de media leggen op integriteit. Schandalen en politieke crises worden breed uitgemeten. Het leidt tot ontevredenheid bij de inwoners en doet afbreuk aan het aanzien van de lokale politiek.
- De gemakkelijke benaderbaarheid van raadsleden door de opkomst van nieuwe (sociale) media. Dat maakt de verhoudingen in de samenleving nog horizontaler dan ze al waren door de democratisering sinds de jaren zestig.
- De afname van probleemoplossend vermogen van raadsleden door complexer wet- en regelgeving, regionalisering van gemeentelijke taken en bezuinigingen op ondersteuning en opleiding van de raad.

3 LESSEN OVER COMMUNICATIE

- Communiceren is meer dan uitleggen. Het is ook luisteren en ingaan op de beleving van inwoners.
- Verwachtingsmanagement op meerdere terreinen en op verschillende momenten in het proces van beleidsvorming en beleidsuitvoering. Bijvoorbeeld op dat van burgerparticipatie: maak de burger duidelijk dat de raad anders kan beslissen dan de burger wil. De raad moet verantwoording afleggen, de burger hoeft dat niet.
- Doe aan strategische raadscommunicatie en dwing daar de middelen voor af. De kanttekening hierbij is dat volgens sommigen strategische communicatie eerder iets is voor de afzonderlijke raadsfracties.

ZO KRIJG JE MEER AANZIEN ALS RAAD

- Benut je persoonlijke contacten. Neem mensen mee vanaf het begin. Dwing middelen af voor strategische raadscommunicatie om zo meer in contact te komen met burgers en ondernemers.
- Ga met die stip op de horizon aan de gang, maak je langetermijnvisie met bewoners.

- Zorg dat de raad al aan de voorkant van het besluitvormingsproces betrokken is, bij de kaderstelling.
- Doorbreek de vergaderdynamiek die zichzelf in stand houdt. Denk na over een praktische invulling van de veranderende rol van de raad.
- Bezoek als raadsleden alle kernen. Stel een fractiespreekuur in.
- Doe geen beloftes, zeg wel wat je wilt bereiken. De raad kan iets anders besluiten dan de burger graag gezien had.
- Voer het politieke debat op en communiceer daarover met de achterban. Voer nagesprekken over de afwikkeling van onderwerpen.
- Koester als raadslid je idealisme. Het is de belangrijkste drijfveer voor het raadswerk.
- Controleer het college op speerpunten, twee keer per jaar. En houd je college aan de informatieplicht naar de raad.

TROTS OP DE RAAD

De bevindingen over knelpunten in het raadswerk en de oplossingen ervan kwamen tot stand in zes discussiebijeenkomsten onder auspiciën van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden. Deelnemers waren raadsleden, griffiers en burgemeesters. De discussies in deze bijeenkomsten zijn samengevat in het rapport 'Trots op de Raad - Samenspel in het Aanzien van de Raad' van december 2017.

COMPETENTIES

Communiceren

DE 5 BELANGRIJKSTE COMMUNICATIEVAARDIGHEDEN

1. Verwoord gedachten helder en vlot
2. Breng mondeling en schriftelijk een boodschap begrijpelijk over aan anderen
3. Weet aandacht vast te houden
4. Neem verbale en non-verbale boodschappen op
5. Vraag door bij onduidelijkheden tot de boodschap helder is

DE 3 COMMUNICATIENIVEAUS VOOR RAADSLEDEN

NIVEAU 1: feitelijke informatie helder overbrengen, zowel mondeling als schriftelijk

- Duidelijk en verstaanbaar spreken
- Gebruik maken van oogcontact en intonatie
- Helder en kernachtig formuleren
- Met gedrag en houding blijik geven van interesse voor wat een ander inbrengt

NIVEAU 2: een boodschap, idee of mening begrijpelijk en helder overbrengen en doorvragen

- Structuur aanbrengen in een betoog, notitie of rapport
- Luisteren, doorvragen en interactie tot stand brengen
- Woordkeus afstemmen op het niveau van de ontvanger
- Toetsten of de ander begrijpt wat er wordt gezegd

NIVEAU 3: een complexe boodschap helder overbrengen aan een groep

- De boodschap laten aansluiten bij de doelgroep
- Oog hebben voor de manier waarop de boodschap bij de verschillende ontvangers overkomt
- Gebruikmaken van aansprekende voorbeelden om de boodschap over te brengen
- Ingaan op verborgen en onduidelijke hints en opmerkingen van anderen
- Gevoelens van burgers kunnen vertalen in heldere taal vanuit de rol als volksvertegenwoordiger

David Schalken-den Hartog, ondernemer
Raadslid in Dordrecht sinds 2002
Namens: Beter Voor Dordt

“Als gemeenteraad zijn we de ogen en oren van de stad. Voor veel meer zaken zijn we lokaal verantwoordelijk geworden. Ik sta dan ook dicht bij de mensen en voel de verantwoordelijkheid om mijn rol te pakken. Als raadsleden worden we veel vaker aangesproken op de uitvoering van het beleid op de domeinen die naar de lokale overheden zijn gekomen. Zorg dat je voldoende tijd blijft maken voor het raadswerk en investeer ook in scholing. En zorg dat je vooral veel tussen de mensen blijft.”

Arwin van Buuren is hoogleraar bestuurskunde aan de Erasmus Universiteit, gespecialiseerd in de relatie tussen bestuur en burger. Hij leert raadsleden over het omgaan met deze relatie.

‘Leuk dat burgers met voorstellen komen, maar de raad beslist’

“Veel gemeenten willen burgers en bedrijven uitnodigen om initiatieven te ontwikkelen. Daar is de ene gemeente verder mee dan de andere. Sommige gemeenten geven burgers stevige instrumenten in handen, zoals het uitdaagrecht. Ook zijn er gemeenten die burgers actief mobiliseren met behulp van ‘scharrelambtenaren’. Andere gemeenten denken nog na over een verbeterde loketfunctie.

Maar hoe controleer je als raadslid een voorstel van het college waar participatie aan ten grondslag ligt? Hoe geef je invulling aan je rol als volksvertegenwoordiger als het volk zichzelf vertegenwoordigt? Als een groot deel van de samenleving enthousiast is over een initiatief, wat moet je daar als raad nog aan toevoegen? Je wil geen raadszaal waar driehonderd mensen op de tribune zitten omdat ze boos zijn omdat hun initiatief strandt.

In de praktijk eindigt menig in het oog springend participatieproject in frustratie. Dan zien burgers en bedrijven dat raadsleden vasthouden aan het primaat van de politiek. Leuk dat burgers met voorstellen komen, maar uiteindelijk is het toch de raad die beslist. Dat is het gevoel dat dan ontstaat.

Dit wil je als raadslid voorkomen. Toch moet je als raadslid kijken naar de samenhang van burgerinitiatief en gemeentelijk beleid. Gemeenschapsgeld kan maar één keer worden besteed. Denk daarom bij de voorbereiding van de beleidskaders al na over de mogelijke rol van actieve burgers. Laat ruimte voor initiatief bij de nadere invulling van die kaders. Of formuleer kaders waar burgers bij aan kunnen haken. Of waarbij de gemeente duidelijk maakt welke initiatieven ze verwelkomt en welke eisen ze eraan stelt.

Dat laatste is een ingewikkelde aangelegenheid. Bijvoorbeeld als het gaat om de duurzaamheid van een initiatief. Niet zelden

stellen gemeenten op dit punt eisen aan initiatiefnemers die zich niet verhouden tot het karakter van een initiatief. Dan moeten burgers bijvoorbeeld aantonen dat ze over vijf jaar nog steeds hun speeltuin draaiend houden. Terwijl dit soort burgerinitiatief zich nooit houdt aan de logica van de bureaucratie. Initiatiefnemers verhuizen of persoonlijke omstandigheden veranderen.

Ga daarom eerst na of je dit soort burgerinitiatief wilt. Zo niet, maak dat duidelijk en voorkom frustratie. Wil je het wel, dan moet de ambtelijke organisatie zich kunnen aanpassen. Als raad en als gemeentebestuur moet je je eigen beleid kunnen relativeren. Zorg dat je bereid bent je beleid aan te passen aan initiatieven uit de lokale samenleving. Zo nodig door er een beleidskader omheen te bouwen. Gemeenten die zich dermate flexibel opstellen, kunnen succesvol het organiserend vermogen van burgers mobiliseren.”

COMPETENTIES

Initiatief nemen

Proactief zijn door zaken in gang te zetten

3 NIVEAUS VAN INITIATIEF NEMEN

NIVEAU 1:

Initiatief nemen binnen het eigen werkveld

- Ongevraagd voorstellen doen of ideeën opperen ter verbetering van het eigen werk
- Als eerste in beweging komen als zaken georganiseerd moeten worden
- Zaken naar zich toe trekken

NIVEAU 2:

Initiatief nemen voor de eigen fractie

- Kansen signaleren en gerichte actie ondernemen
- Een actieve, initiërende rol vervullen in groepen of samenwerkingsverbanden
- Actief inzetten voor de fractie door op situaties af te stappen

NIVEAU 3:

Initiatief nemen op gemeenteniveau

- Actief zoeken naar kansrijke ontwikkelingen op gemeenteniveau en deze oppakken
- Anticiperen op de gevolgen van ontwikkelingen of beslissingen
- Zorgen voor een werkklimaat waarbinnen initiatieven genomen kunnen worden

Marjo Molengraaf, ambulant begeleider gehandicaptenzorg

Raadslid Gorinchem sinds 2006

Namens: ChristenUnie

“Als raad moet je alle zeilen bijzetten om je rol als volksvertegenwoordiger waar te maken. Dat betekent scherp zijn op je rechten en taken, zorgen dat je zo snel en zo goed mogelijk ingewerkt en opgeleid bent en je niet te snel laten afleiden van je doelen. Fracties en raadsleden moeten zelf de focus bepalen en zich niet teveel laten leiden door de agenda van het college. Maar dat is gemakkelijker gezegd dan gedaan. Vaak is de tijdsdruk erg hoog en hobbelt je achter de feiten aan. Het is belangrijk om je

speerpunten te kiezen en aan de voorkant van de besluitvorming te komen. Ik denk dat bijna elk raadslid wel worstelt met de gemeenschappelijke regelingen. Het is ondoenlijk om alle jaarverslagen en begrotingen bij te houden, laat staan kritisch te bekijken. De nieuwe taken zijn dus ook een enorme opgave en verantwoordelijkheid. Alles staat of valt met het goed organiseren van ondersteuning. Het volgen van opleidingen is altijd mogelijk, maar we zijn ook steeds meer zelf gaan organiseren: cursussen om mensen politiek bewust te maken en schoolklassen die een dagdeel meelopen op het stadhuis en door een raadslid meegenomen worden in het politieke bedrijf. Ga gewoon aan de slag: lees veel, ga op uitnodigingen in en je zult gaandeweg ontdekken wat zinvol is en wat je kunt laten gaan. Leer van meer ervaren raadsleden, maar kopieer ze niet: ontwikkel je eigen stijl door je sterke punten in te zetten en je eigen onderwerpen te kiezen.”

Julien van Ostaaijen is universitair docent aan de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur van Tilburg University en managing director van het Tilburg Center for Regional Law and Governance. In lezingen laat hij raadsleden zien hoe een andere kijk op het raadslidmaatschap tot andere besluitvorming kan leiden.

‘Anders kijken naar je gemeente leidt tot andere besluitvorming’

“In tijden van crisis zie je dat raadsleden nog wel eens naar hun gezamenlijk raadsbelang zoeken. Maar vaak ligt het zwaartepunt van hun raadswerk bij hun fractie, hun partij, de coalitie of de oppositie. Terwijl raadsleden wel meer belangen hebben. Naast het raadsbelang bijvoorbeeld ook dat van de gemeente als geheel of van ‘de politiek’. Het brede belang vertegenwoordigen vereist vaak een andere vorm van politiek bedrijven dan wanneer je strijdt voor de idealen van je partij of van de coalitie.

Soms is het goed om als raadslid te handelen vanuit dat gemeenschappelijk belang. Vooral omdat je als raadslid te maken krijgt met mensen die op heel verschillende wijze naar de raad kijken. Op werkbezoek ontmoet je betrokken inwoners, maar die kenmerken niet de gemiddelde inwoner. Het overgrote deel van de mensen heeft weinig kennis van lokale politiek en doet er ook niet aan mee.

Er zijn veel verschillende manieren voor raadsleden om met inwoners om te gaan. Sommige raadsleden laten de contacten met inwoners vooral via de formele lijnen van politiek en griffie verlopen. Andere bewegen zich actiever in de gemeenschap en halen daar op wat er lokaal speelt. Verschillende rollen hoeven elkaar echt niet te bijten. Ook niet als je meerdere petten tegelijk op hebt. Speel er eens mee, zodat je ervaart hoe het werkt. Je maakt op een heel andere manier contact. Informatie pik je op een andere manier op.

Vaak is het echter een automatisme om de raadsagenda af te stemmen op de visies, de nota's en de rapporten die uit het ambtelijk apparaat komen. Maar je kan ook anders kijken naar de gemeente en eigen onderwerpen aandragen. Je hebt daar dan zelf het initiatief in.

Dat kan leiden tot andere besluitvorming, wat heel inspirerend voor de burger kan zijn. Er zijn al raden die hebben besloten om

te experimenteren met vergaderen zonder agenda en zonder stukken. Sommige raadsleden hebben het daar best moeilijk mee.

Het is niet zo dat de raad uitsluitend eigen initiatieven moet ontplooiën, buiten het college om. Het college heeft expertise, er is een ambtenarenapparaat. Maar als je je alleen daar op richt, vult de raadsagenda zich met onderwerpen en stukken van het college. Dat geeft raadsleden het gevoel dat ze nergens anders tijd voor hebben. Terwijl je als raad ook eigen keuzes kan maken.”

COMPETENTIES

Omgevingsbewustzijn

Extern georiënteerd en alert op ontwikkelingen die invloed hebben op de fractie en/of de gemeente

3 NIVEAUS VAN OMGEVINGSBEWUSTZIJN ETALEREN

NIVEAU 1:

Interesse voor ontwikkelingen die voor de eigen portefeuille van belang zijn

- Maatschappelijke en politiek bestuurlijke ontwikkelingen volgen die de eigen portefeuille raken
- Regelmatig discussiëren over ontwikkelingen en de invloed daarvan op de eigen portefeuille
- Ontwikkelingen en relevante nieuwe kennis en ervaringen verwerken tot concrete veranderingen of mogelijke aanpassingen in de visie op de eigen portefeuille

NIVEAU 2:

Actief zoeken naar externe ontwikkelingen en trends die voor diverse portefeuilles relevant zijn

- Informatie vergaren op diverse terreinen die van belang zijn voor de eigen fractie
- Actief zoeken naar trends en ontwikkelingen waar de eigen fractie rekening mee moet houden
- Mening en informatie uitwisselen over externe ontwikkelingen met stakeholders in het domein en burgers binnen de gemeente

NIVEAU 3:

Actief bezig zijn met de betekenis van landelijke en regionale ontwikkelingen voor de gemeente

- Gebruikmaken van verschillende (regionale en/of landelijke) netwerken om op de hoogte te blijven van relevante ontwikkelingen voor de gemeente
- Actief zijn in netwerken en de relevantie beoordelen van (regionale en/of landelijke) ontwikkelingen voor de eigen gemeente
- Vertalen van deze relevante (regionale en/of landelijke) ontwikkelingen naar beleidsvoorstellen in de eigen gemeente

Teunis Reedijk, gepensioneerd projectmanager bodem- en grondsanerings Raadslid in Utrechtse Heuvelrug sinds 2014 Namens: CDA

“Nog niet overall is het besef doorgedrongen dat we voor een operatie staan die vergelijkbaar is met de decentralisatie. De Omgevingswet komt in plaats van vele andere wetten en algemene maatregelen van bestuur. In mijn portefeuille zit ruimtelijke ordening, of moderner: de omgeving. Die omgeving intrigeert mij al decennia lang. Als je de stromingen, richtingen en regelgeving daaromheen ziet, plus de uitdagingen die op je afkomen, besef je weer dat je een uiterst kostbaar goed in handen hebt. Daar moet je als een goed rentmeester mee omgaan. Ik probeer me altijd te realiseren dat elk besluit een

bepaalde impact heeft op de samenleving. Daarbij is het soms onvermijdelijk dat tegenstellingen naar boven komen en soms emotionele argumenten een boventoon gaan voeren. De raad is er om de juiste en liefst de allerbeste besluiten te nemen voor de gemeente en haar inwoners. Het algemeen belang zal voorop moeten staan, maar de raad moet ook oog hebben voor het individuele belang van inwoners. Dat wringt soms en dan hebben we daar een debat over. Ik hoop dat mijn werk als raadslid en al wat daaromheen gebeurt, bijdraagt aan een betere lokale samenleving, waar mensen met respect voor elkaar omgaan. Met minder oog voor wat elkaar scheidt en meer oog voor wat elkaar bindt.”

Gerard Drosterij is docent en onderzoeker, gespecialiseerd in filosofie en ethiek. Vanuit zijn bureau Slow Politics biedt hij een workshop aan die het raadswerk belicht vanuit de geschiedenis van de democratie.

‘Hoe beter je democratie begrijpt, hoe scherper je de logica ervan ziet’

“Nieuwe raadsleden zijn vaak onzeker omdat ze zelden specialist zijn. Beroeps politici zijn ze evenmin. Maar het aardige is dat ze een natuurlijke interesse hebben in de politiek. Ze handelen vanuit persoonlijke verantwoordelijkheid en passie, met veel maatschappelijke ervaring en vanuit hun eigen leefomgeving.

Aan alles merken zij dat zij het raadswerk niet meer uitoefenen in een stabiele situatie. Er is zoveel in beweging, zelfs de neutraliteit van de rechter is in het geding. Hoe moet je onder zulke omstandigheden als burger in de politiek staan? Hoe moet je je verhouden tot het politieke systeem?

Ik laat raadsleden ook als burgers kijken naar vraagstukken. Dit door ze te confronteren met provocatieve stellingen over politiek en bestuur. Bijvoorbeeld over de discussie over populisme, het correctief referendum of de rol van de koning bij de kabinetsformatie. Dit stimuleert het nadenken over waarden die raadsleden belangrijk vinden in de politiek en het openbaar bestuur.

Raadsleden zijn zich juist als burger bewust van deze complexe vraagstukken. De relatie tussen bestuurder en burger is inniger geworden nu de participatieve samenleving is afgeroepen. Maar een hele nauwe relatie tussen burger en bestuurder is niet per definitie iets goeds. Raadsleden moeten deze verhouding kritisch kunnen bevragen, omdat die niet vanzelfsprekend is, net zo min als democratie.

Democratie heeft vele lagen. Als je er kennis van hebt, begrijp je de logica ervan beter. De geschiedenis is hiervoor een inspiratiebron. Het referendum in het oude Athene bijvoorbeeld had grote waarde, omdat het bepaalde of er oorlog gevoerd moest worden of niet. Een voorbeeld dat laat zien dat je als bestuurder de burger soms meer macht moet geven om hem betrokkenheid te laten voelen.

Bestuurders moeten kunnen luisteren en begrijpen wat er leeft bij burgers, zo vinden raadsleden. Leiderschap vinden ze ook belangrijk, het vermogen om knopen te kunnen doorhakken. Tenslotte vinden ze eruditie waardevol, kennis van zaken waarmee de bestuurders boven de partijen staan. Raadsleden leren zo dat vernieuwen in de politiek en het openbaar bestuur alleen mogelijk is met behoud van dit soort klassieke waarden.

Dit staat haaks op de veelgehoorde stelling dat je grote veranderingen niet moet schuwen in deze woelige tijden. Wie stil blijft zitten is laf. Maar raadsleden zitten niet te wachten op een revolutie die alles omgooit. Ze willen het raadswerk betrekken op wat zij waardevol vinden. Dit helpt om eigentijdse vraagstukken in het openbaar bestuur te bekijken vanuit hun eigen, persoonlijke visie. Het geeft ze veel meer zelfvertrouwen.”

COMPETENTIES

Onderhandelen

Behartigen van de partijbelangen in onderhandelingsituaties en overeenstemming bereiken met behoud van wederzijds respect

3 NIVEAUS VAN ONDERHANDELEN

NIVEAU 1:

Onderhandelen binnen duidelijke en vastgestelde kaders en richtlijnen in een overzichtelijke situatie

- De eigen wensen duidelijk over weten te brengen aan de ander
- Grenzen kennen van de onderhandelingsruimte en daaraan vast weten te houden
- Belangen van de ander achterhalen

NIVEAU 2:

Onderhandelen over meer complexe zaken met onderhandelingsruimte

- Weten te spelen met de grenzen van de eigen onderhandelingsruimte
- In staat zijn om een win-winsituatie te creëren en commitment te verkrijgen
- Verantwoorde risico's nemen in de onderhandeling
- De politieke arena, het krachtenveld, de verhoudingen, de informele regels en de cultuur kennen

NIVEAU 3:

Onderhandelen over strategische, partij-overstijgende zaken

- Behendig inspelen op onverwachte wendingen in het gesprek
- Tegenargumenten ombuigen in het voordeel van het eigen standpunt
- Een brug slaan en de verschillende belanghebbenden bij elkaar brengen
- Lobbyen, belangrijke onderwerpen bij de juiste personen/partijen onder de aandacht brengen

**Piet Reitsma, gepensioneerd zelfstandige
Raadslid in Tytsjerksteradiel sinds 2010
Namens: Fryske Nasjonale Partij (FNP)**

“Mijn hele leven heb ik in de handel gezeten, twintig jaar heb ik een eigen onderneming gehad. In de raad is het ook vaak een kwestie van onderhandelen. Het resultaat staat voorop. Het gaat in de handel om winst en in de raad om voordeel voor onze inwoners. Wij bepalen in de raad wat het college gaat uitvoeren. Maar zo scherp wordt het natuurlijk niet gespeeld. Er is overleg, discussie en samen worden er besluiten genomen. Het betekent voor mij wel dat ik nooit klakkeloos de voorstellen van het college overneem. Er is in de afgelopen periode nogal wat naar de gemeenten toegeschoven. Vooral op het gebied van zorg is er veel veranderd. Niet alleen ten nadele, want er zijn gewoon taken waarbij het een voordeel is dat een gemeente dichter bij de burger staat. Een goed geëquipeerde raad is absoluut noodzakelijk. Daarom is een goed budget een eis om opleiding, onderzoek en ondersteuning mogelijk te maken. Dit komt ten goede aan de burgers.”

Han van Leeuwen is voormalig burgemeester van Bennebroek en Beverwijk. In lezingen, workshops en trainingen praat hij met raadsleden over andere manieren om invulling te geven aan het raadswerk.

‘Dingen anders aanpakken, dwars door de fractiegrenzen heen’

“Het eerste wat een nieuwe raad doet, is ordening brengen in de vergaderstructuur. Dat is een noodzakelijk kwaad, maar hiervoor word je geen raadslid. Mensen stellen zich verkiesbaar om dingen anders te doen. Wat maakt dat zij zich na een paar maanden toch voegen naar het systeem?”

Bezieling vasthouden als raadslid is moeilijk. Je bent aangesloten bij een fractie en lid van de coalitie of de oppositie. De kaarten zijn voor jaren geschud. Toch hoef je je daar niet bij neer te leggen. Stel elke keer weer de waarom-vraag. Neem het huishoudelijk reglement, daar kun je ook anders mee omgaan. Houd de mogelijkheid open om er over een jaar nog eens op terug te komen. Tussentijds kun je kijken wat je anders zou willen.

Iedereen in de raad zit vast in dezelfde machtsverhoudingen, maar nieuwe raadsleden kunnen wel de handen ineen slaan om dingen anders aan te pakken, dwars door de fractiegrenzen heen. Met elkaar praten zal niemand je verbieden en ongemerkt word je samen toch een machtsfactor. Juniorenconventen noemen we die, ze zijn er al in sommige gemeenten. Ze helpen om het opgaan in een bestaande cultuur uit te stellen, om de frisse blik van het nieuwe raadslid zo lang mogelijk vast te houden.

Samen kun je dingen anders aanpakken. Bijvoorbeeld door jaarlijks een klankbordgesprek aan te gaan met de wethouder. Die is net zo goed van de oppositie als van de coalitie. De meeste wethouders die tussentijds aftreden, doen dat vanwege verstoorde verhoudingen met de raad. Maar irritatie kun je voorkomen. Er is veel mogelijk zonder dat je de wereldorde hoeft te herschikken. Raadsleden uit verschillende partijen die samenwerken, kunnen dat soms gemakkelijker voor elkaar krijgen dan fracties.

Daarvoor hoef je niet altijd nieuwe regels te maken. Stel spreekuren in voor burgers, zonder ambtenaren of wethouders, maar wel met raadsleden van alle fracties. Daar kunnen burgers pra-

ten over hun zorgen en hun ideeën, zonder die in vijf minuten spreektijd te moeten samenvatten. Organiseer expertisetafels waar je uitnodigt wie je wilt, dat recht heb je als raad. Komt daar een concrete strategie uit, leg die dan neer bij het college. Dat kan de uitvoering weigeren, maar de kans op acceptatie is groter als er raadsbreed is samengewerkt.

Natuurlijk zijn er verschillen in de politieke keuzes van fracties. Maar over de manier van werken, over de cultuur, kun je overeenstemming bereiken. Zo houd je het raadswerk speels en kun je het vertrouwen van de samenleving winnen. Dat is waar je het voor doet, iets bijdragen aan de samenleving. Het is hard werken, dan mag het ook gewoon leuk zijn.”

COMPETENTIES

Overtuigingskracht

Door middel van overredingskracht, persoonlijk overwicht en tact invloed uitoefenen op de ideeën en standpunten van anderen

3 NIVEAUS VAN OVERTUIGINGSKRACHT

NIVEAU 1:

Overtuigen op basis van inhoudelijke argumenten en expertise

- Helder en krachtig formuleren
- Duidelijke, logische en heldere argumenten hanteren
- Met argumenten inspelen op overtuigingen en belangen van anderen
- Oog hebben voor de manier waarop de boodschap bij verschillende doelgroepen overkomt

NIVEAU 2:

In staat zijn om door overredingskracht invloed uit te oefenen op de ideeën en standpunten van anderen

- Luisteren naar anderen en tegenargumenten ombuigen in het voordeel van het eigen standpunt of het standpunt van de fractie of van de gemeenteraad
- Voorstellen brengen met enthousiasme en stelligheid
- Persoonlijk overwicht hebben, zelfbewust en beslist optreden

NIVEAU 3:

Beïnvloeden door persoonlijk overwicht, uitstraling en/of charisma

- Autoriteit, kracht en betrouwbaarheid laten spreken door het optreden
- Besluitvormingsprocessen in de gewenste richting sturen binnen de gemeenteraad of fractie door persoonlijke stijl en overwicht
- Enthousiasmeren voor het verder uitdragen van visie en standpunten van de fractie
- Verschillende media inzetten voor verschillende boodschappen

**Robert Bosch is student public relations
Raadslid in Voorst sinds 2014
Namens: Gemeentebelangen Voorst**

“Toen ik vijf jaar geleden in de gemeenteraad kwam, verheugde ik me vooral op de debatten. Bij de voetbalclub kennen ze me als iemand die graag zijn mening verkondigt en anderen uitdaagt. Maar dat viel in de raad toch wat tegen. Het bleek moeilijker dan gedacht. Als lid van de coalitie steun je nu eenmaal een ploeg van wethouders die grotendeels het beleid uitvoert dat je zelf voorstaat. Probeer je dan maar eens te profileren. Wie zich verdiept in onderwerpen, komt al snel tot genuanceerde standpunten en die laten zich nogal moeilijk verpakken in een stevig betoog. Ik heb ontdekt dat initiatief nemen juist voor coalitie-raadsleden een goede manier is om politiek te bedrijven. We kunnen minder vaak afwijzend reageren op wat het college bedenkt, maar we kunnen wel zelf met eigen voorstellen komen.”

Alex Klein is partner bij Debat.NL. Hij traint raadsleden in politieke effectiviteit en debatvaardigheden.

‘Overtuigen is meer dan praten alleen’

“Staat een raadslid klaar om het debat aan te gaan, komt hij niet verder dan het vertellen van zijn eigen verhaal. Overtuigen is meer dan alleen praten. Het is ook het aangaan van het gesprek, twijfel wekken en ook je eigen twijfel laten zien.

Het komt nogal eens voor dat raden de kwaliteit van het debat willen verbeteren. Vooral als ze vergaderingen niet effectief vinden. Dat gebeurt als raadsleden te veel verschillende dingen willen doen op hetzelfde moment: beeldvorming, oordeelvorming en besluitvorming. Terwijl het ene raadslid nog tal van vragen heeft aan de wethouder, wil de ander al overgaan tot stemming.

Debatteer je goed, dan krijg je in de raad meer gedaan. Dat gaat verder dan vragen stellen. Ga je in discussie met andere raadsleden en met wethouders, dan stuur je een debat. Daarmee win je aan invloed en profileer je je beter.

Goed vergaderen en debatteren kun je leren, als je er maar serieus mee oefent en ermee aan de slag gaat. Het begint bij de voorbereiding. De meeste raadsleden kennen hun eigen standpunten. Ze denken na over argumenten, feiten, cijfers en statistiek. Maar over het doel van een debat denken ze minder goed na. Wie willen ze nu precies overtuigen: de wethouder, het publiek, twijfelende fracties? Zonder zo'n duidelijk doel zwem je in het diepe tijdens het debat.

Bereid niet alleen het verhaal voor, maar ook de interrupties. Wat ga je zeggen om andere fracties te overtuigen en te zorgen dat het gesprek de goede kant op gaat? Weet waar je moet interrumperen en wat je dan gaat zeggen.

Soms reageren raadsleden weinig op elkaar tijdens een debat. Dat is een gemiste kans. Als raadsleden zich richten op onderlinge interactie, neemt de kans toe dat de raad het beleid bepaalt of verbetert. Wat ook gebeurt is dat raadsleden te druk zijn met het stellen van vragen op het verkeerde moment. Vragen stellen is prima, maar doe dat niet in commissie- of raadsvergaderingen, want dat is de omgeving waar je andere fracties moet overtuigen. Zorg dat je de benodigde informatie al vooraf hebt vergaard.

Soms overtuig je niemand zodanig dat ze jouw kant kiezen. Maar dat betekent niet dat het debat dan altijd mislukt is. Het debat helpt ook om wederzijds begrip te kweken. Dat partijen de keuzes van de anderen gaan begrijpen, is ook winst. Een aansprekende manier van vergaderen is bovendien een goed visitekaartje richting inwoners. Alle raden zijn bezig inwoners mee te laten praten met het beleid. Verbeter je vergaderingen, dan wordt de raad vanzelf aantrekkelijker om bij te wonen. Ook dat is participatie.”

COMPETENTIES

Samenwerken

Handelen vanuit het gemeenschappelijk belang en samen een bijdrage leveren aan het gemeenschappelijk resultaat

3 NIVEAUS VAN SAMENWERKEN

NIVEAU 1:

Overleggen, afstemmen en samenwerken met betrokkenen

- Anderen naar hun mening vragen
- Kennis, informatie en ervaringen delen met anderen en acties op hen afstemmen
- Bijdragen aan een goede werksfeer en samenwerking binnen de fractie
- Oog hebben voor overkoepelend belang

NIVEAU 2:

Eigen belang ondergeschikt maken aan het groepsbelang

- Streven naar gezamenlijke doelen
- Heldere afweging maken tussen het eigen belang en het belang van de fractie en/of de gemeenteraad
- Acties ondernemen voor een goede werksfeer en samenwerking binnen de fractie en/of de gemeenteraad
- Bij een beslissing rekening houden met de belangen van andere leden van de fractie en/of de gemeenteraad

NIVEAU 3:

Synergie en samenwerking creëren binnen de gemeente

- In staat zijn om samenwerking te realiseren met andere fracties en met leden van het college en de ambtelijke organisatie om een gemeenschappelijk en/of een politiek doel te realiseren
- Acties ondernemen om teamgeest te realiseren of te versterken
- Anderen stimuleren om gezamenlijk te werken aan een gemeenschappelijk doel

Janneke van Heugten, sociaal ondernemer, oprichter Mediaplatform VIDM Raadslid in Nijkerk sinds 2018 Namens: PRO21

“Mijn voornemen was om niet alleen met mijn neus in de documenten te zitten, maar ook vooral het contact met de inwoners te zoeken. Dat lukt gelukkig goed. Ik heb het gevoel dat je het verschil kunt maken. Daarvoor is het essentieel om je informatie goed te verzamelen en dus ook echt het gesprek aan te gaan met meerdere belanghebbenden, voordat je als raadslid je oordeel vormt. Omdat inwoners en

bedrijven nadrukkelijker worden uitgenodigd om meer mee te denken en mee te doen, vereist dat een andere opstelling van de gemeente en van de raad. Beter luisteren naar de omgeving en die nadrukkelijker betrekken in beeldvorming, oordeelsvorming én uitvoering. Als bewoners zelf invloed hebben op het vormgeven van hun leefomgeving, kan ik mij indenken dat zij zich ook meer verantwoordelijk voelen voor deze omgeving. Het lijkt mij daarom goed om deze betrokkenheid te stimuleren. Door regionale samenwerking kan de gemeente meer bereiken dan individueel. Ook wordt vaak via regionale samenwerking (co-)financiering gevonden. Zorg als raadslid dat je een mentor naast je hebt die je wegwijs maakt. Investeer daarnaast in het volgen van trainingen. Zeker trainingen waarbij raadsleden uit andere gemeenten hun ervaring deelden, hebben mij enorm geholpen bij het opstarten.”

Marcel Boogers is hoogleraar innovatie en regionaal bestuur aan de TU Twente. Hij leert raadsleden hoe ze als volksvertegenwoordiger effectiever kunnen opereren.

‘Zoek burgers op, luister naar hen en kies thema’s waarop je je toelegt’

“Gemeentezaken worden steeds vaker geregeld buiten het gemeentehuis. Lokaal bestuur vindt in toenemende mate plaats in samenwerking met instellingen in de regio, zoals onderwijsorganisaties, zorgorganisaties en bedrijven. Goed georganiseerde burgers praten mee aan vergadertafels in de wijken.

Tegelijkertijd worden raadsfracties kleiner, vooral in kleinere gemeenten. Voorbij is de tijd dat achtkoppige fracties de aandachtsgebieden onderling konden verdelen. Het hele speelveld is niet meer te bestrijken.

Onder zulke omstandigheden krijgen raadsleden nogal eens het gevoel dat ze er bij grote projecten in gerommeld zijn door het college. Zulke projecten lopen vaak veel langer dan de zittingsperiode van de raad. Het gaat vaak om complexe besluitvorming. Meedoen is er soms niet bij voor de raad. De rol van raadsleden is anders dan vroeger, toen ze nog een duidelijke inbreng hadden. Toen trad je op namens een politieke partij die een bepaalde achterban vertegenwoordigde. Ook de betekenis van politieke partijen is veranderd. De band met kiezers is niet meer vanzelfsprekend. Inwoners weten prima hoe ze rechtstreeks met een gemeente moeten schakelen.

Ik ben echter van de school die stelt dat het raadslid invloed heeft op het lokaal bestuur. Zorg dat je als raadslid in contact komt met de zwijgende meerderheid die zich niet gehoord voelt. Zoek deze inwoners op, hoor wat hen bezighoudt en kies de thema’s waarover je wil meepraten. Beperk je tot één of twee thema’s om je op toe te leggen. Bijvoorbeeld een bepaalde dorpskern of de Turkse inwoners van je gemeente. Dit soort keuzes helpt om beter zichtbaar te maken waarvoor je staat en in contact te komen met inwoners.

Dat betekent dat je veel nota’s over andere onderwerpen aan je voorbij laat gaan. Er zijn anderen in de raad die zich daarmee bezighouden. Stem over deze onderwerpen zo veel mogelijk mee met gelijkgestemden.

Maak afspraken met het college voordat er een groot project van start gaat dat past binnen het thema waar jij je sterk voor maakt. Over de manier waarop je geïnformeerd wil worden bijvoorbeeld. Of stel een werkgroep samen binnen de raad voor het uitwisselen van informatie en het bespreken van de voortgang met het college.

Krijg je niet de goede informatie van het college? Stuur de nota dan terug met de opdracht om betere informatie aan te leveren. Weinig raadsleden durven dit, maar ze kunnen het wel. Betrek de griffier erbij, want die werkt voor de raad. Het gaat erom dat raadsleden de mindset krijgen om dit soort uitdagingen aan te gaan. De kwaliteit van het raadswerk heb je zelf in de hand.”

COMPETENTIES

Inlevingsvermogen

Alert zijn op de behoeften en de gevoelens van anderen en daar begripvol en respectvol op reageren

3 NIVEAUS VAN INLEVINGSVERMOGEN

NIVEAU 1:

Openstaan voor onderliggende gevoelens en motivaties van anderen

- Laten merken naar de ander te luisteren door contact te maken, samenvattingen te geven en vragen te stellen
- Respect tonen en anderen in hun waarde laten, ook als politieke ideeën of visies lijnrecht tegenover elkaar staan
- Begrip voor en interesse tonen in afwijkende visies, ideeën, omgangsvormen en gewoonten.
- Reageren op gebeurtenissen die voor anderen belangrijk zijn, zoals verjaardagen, geboortes, examens, etc.

NIVEAU 2:

Inspelen op onderliggende gevoelens en motivaties van anderen

- Doorvragen naar de achterliggende redenen voor het gedrag van de ander
- Mee zoeken naar oplossingen vanuit het gezichtspunt van de ander
- Onvrede en weerstand van de ander bespreekbaar maken en daarbij de eigen mening en gevoelens op beheerste wijze uiten, zodat het gesprek niet ontspoord
- Bewustheid tonen voor de invloed van de eigen overtuigingen, uitgangspunten en partijbeginselen op anderen

NIVEAU 3:

Inspelen op complexe gevoelens en motivaties binnen een groep

- Spanningen of conflictsituaties in een groep signaleren en bespreekbaar maken
- Onuitgesproken motieven herkennen die het functioneren van een groep nadelig beïnvloeden en deze voor de groep zichtbaar en bespreekbaar maken
- Herkennen en benoemen van gevoelens en motieven die in een grote, divers samengestelde groep - zoals de raad - bepalend zijn voor de heersende stemming

Ruben Woudsma, director Consulting Services @ CGI Nederland
Raadslid in Huizen sinds 2014
Namens: CDA

“Kritiek komt vaak voort vanuit onbegrip. Het is juist goed als mensen zich kritisch uitlaten, dat laat zien dat ze betrokken zijn bij de gemeentelijke politiek. Als raadslid ga ik graag het gesprek aan met inwoners uit Huizen. Zij weten mij zelf ook te benaderen als ze hun vraag of verhaal kwijt willen. Soms is het jammer dat mensen al een conclusie trekken voordat er een beslissing gevallen is, of als er door een coalitieakkoord geen andere beslissing genomen kan worden. Afspraak is immers afspraak. Het zou goed zijn om meer inzicht te geven in het werk van raadsleden. Bijvoorbeeld door raadsleden aan het woord te laten in de lokale krant of op de Facebookpagina van de gemeente. In Huizen hebben we voor de nieuwjaarsreceptie veel inwoners uitgenodigd om ze rond te leiden in het gemeentehuis. Het was erg leuk om zo te kunnen vertellen over wat het werk als raadslid inhoudt. Als raadslid is het belangrijk om de verbinding te maken met de ideeën, de kennis en de emoties van inwoners. Bij diverse besluiten speelt emotie vaak mee. Prima, zo lang het met wederzijds respect gaat.”

Thomas Boeschoten is digitaal strateeg, verbonden aan de Utrechtse Data School. Hij wijst raadsleden de weg op social media.

‘Gebruik social media om je ambities als raadslid te realiseren’

“Er zijn raadsleden die op Instagram gaan omdat ze denken dat het zo hoort. Anderen voelen zich niet veilig om online de dialoog aan te gaan met bepaalde groepen. Voor je het weet krijg je een publiek over je heen. Dat is iets waarmee je te maken kan krijgen. Daarom is het goed om je eerst af te vragen welke doelen je stelt als raadslid, voordat je op social media gaat.

Ga als raadslid alleen op social media als het helpt om je ambities te verwezenlijken. De eerste vraag die je daarbij stelt, is hoe herkenbaar je wil zijn. Een raadslid dat ook rechter is, wil minder high profile zijn dan een raadslid dat marktkoopman van beroep is. Dan is er de vraag hoe je je wil mengen in de gesprekken op social media. Op Twitter praat ik uitsluitend over mijn expertise, daar wil ik op herkend worden. Maar wil je wethouder worden, dan heb je het ook over andere onderwerpen.

Ga na met welk publiek je in contact wil komen. Heb je een lange termijn-ambitie, dan is het goed om je te mengen onder jongeren. Maar zijn er morgen verkiezingen, dan heb je meer aan communicatie met kiesgerechtigden. Wil je dat mensen op je gaan stemmen, zorg dan dat je zichtbaar bent en dat je stelling neemt.

Reageer niet op hatelijke opmerkingen. Ga niet in op opinies als je niet weet wie de afzender is. Tenzij de opinie buitengewoon deelbaar is, bijvoorbeeld omdat die aansprekend is. Deelbare opinies gaan over maatschappelijke thema's, die bij voorkeur in jouw gemeente spelen. In debat gaan op social media is op zich niet zo relevant. Het is veel nuttiger om signalen op social media te gebruiken als aanzet om mensen op te zoeken of uit te nodigen voor een persoonlijk gesprek.

In campagnetijd zijn social media nuttig omdat je met weinig geld toch een behoorlijk bereik creëert. Voor honderd euro heb je met advertenties al een flink, specifiek publiek. Bijvoorbeeld mensen met een bepaalde levensovertuiging. Je bereikt groepen die door anderen over het hoofd worden gezien.

Wees je er ook van bewust dat gebruikers van social media niet representatief zijn voor de samenleving. Alles lijkt er extremer, je kijkt naar de randen van de samenleving, zonder te weten wat de gemiddelde groep denkt. Zo zitten er op Twitter veel journalisten en veel stadsbewoners. Voor Instagram en Facebook geldt ook dat sommige groepen er oververtegenwoordigd zijn. Social media zijn goed om je oor te luisteren te leggen en om in beeld te komen. Maar besef dat je vooral communiceert met digitaal mondige burgers.”

COMPETENTIES

Analytisch vermogen

De belangrijkste elementen van vraagstukken en hun onderlinge samenhang onderzoeken, herkennen en begrijpen

3 NIVEAUS VAN ANALYTISCH VERMOGEN

NIVEAU 1:

Bestaande verbanden herkennen en identificeren

- Relevante feiten herkennen, verzamelen en met elkaar in verband brengen
- Kennis gebruiken in overzichtelijke vraagstukken
- Onderliggende verbanden en patronen zien
- Onderzoekend en kritisch opstellen

NIVEAU 2:

Nieuwe verbanden leggen

- Verschillende manieren/methodes gebruiken om ingewikkelde vraagstukken aan te pakken en relevante informatie te verkrijgen
- De kern van (maatschappelijke) vraagstukken zien en met oplossingen komen binnen de kaders van coalitieafspraken en de beginselen van de eigen politieke partij
- Duidelijk onderscheid maken tussen hoofd- en bijzaken
- Losmaken van de inhoud om de grote lijnen en het totale proces te overzien

NIVEAU 3:

Complexe analyses maken en vraagstukken breder trekken

- Complexe (maatschappelijke) vraagstukken in deelvragen opsplitsen en deze in de juiste volgorde plaatsen
- Het vraagstuk in een breder kader plaatsen en vanuit verschillende invalshoeken bekijken
- Voor- en nadelen benoemen van de verschillende oplossingen voor een vraagstuk of probleem
- Vraagstukken en opdrachten verbinden met bestaande visies, doelstellingen en concepten en van daaruit zoeken naar alternatieven

Marianne van de Watering, analist van gezins-, opvoedings- en gezags-situaties van minderjarigen

Raadslid in Lelystad sinds 2014

Namens: Leefbaar Lelystad

“Door mijn werk weet ik hoe je stukken moet analyseren en hoe je onderbouwd tot een standpunt komt. De eerste vier jaren in de raad heb ik me niet alleen in dossiers verdiept, maar ook in de procedures en hoe we die toepassen. Zelf investeer ik in kwaliteit door mij goed in te lezen en waar mogelijk trainingen te volgen. Want het raadswerk moet je wel leren. Worden er dossiers behandeld waar ik zelf vakkennis over heb, dan vind ik het soms tenenkrommend hoe de behandeling ervan plaatsvindt vanuit de emotie. De raad zou wat dat betreft meer gebruik kunnen maken van de kennis die er bij inwoners aanwezig is. Er komt meer op de raad af wat een andere expertise en ook een andere houding vereist. Ik wil mijn besluiten niet altijd enkel baseren op wat ik van het college aangeleverd krijg. Daar zou ook raadsbreed meer op ingezet kunnen worden. Dus niet alleen raadsessies waar je als fracties onderling standpunten uitwisselt, maar bijvoorbeeld vaker belangengroeperingen uitnodigen om uit eerste hand hun inbreng te horen.”

Job van den Berg is specialist new partnerships en governance bij Royal HaskoningDHV. Hij laat raadsleden zien hoe democratische vernieuwing duidelijkheid schept bij besluitvorming.

‘Stap uit politieke sferen en iedereen wordt enthousiast’

“Waarom zou je commissievergaderingen van de raad niet anders inrichten? Als werkbezoeken bijvoorbeeld. Je kan zelfs een journalist uitnodigen om mee te gaan. De officiële zitting moet je nog wel houden, want dat is de regel. Maar laat die je er niet van weerhouden om de ruimte te zoeken binnen de kaders.

Dit heb je nodig om ingrijpende vernieuwingen in het openbaar bestuur te doen slagen. Denk aan het betrekken van burgers bij het beleid. Durf uit de politieke context te stappen en de zoektocht naar democratische vernieuwing te maken samen met bestuurders en burgers. Iets vergelijkbaars heb ik gezien bij een inspraakbijeenkomst die een gemeente organiseerde over een bouwvergunning. Die vond plaats bij mensen thuis, aan de keukentafel. Mensen praatten gemakkelijker, ze luisterden beter. De ambtelijke procedure daarna moest nog steeds worden doorlopen, maar dit scheelde zoveel tijd.

Zodra je vernieuwing uit de politieke sfeer haalt, worden veranderingen eenvoudiger om door te voeren. Weg is de ideologische setting, de praktijk voert de boventoon. Het aantal oplossingsmogelijkheden neemt sterk toe. Iedereen is enthousiast, zowel in de raad als in het ambtelijk apparaat. En de burgers? Die zien geen verschil tussen ambtenaren, politici en bestuurders, die zien de gemeente.

Deze werkwijze is ontleend aan Theorie U. Die stelt dat je alleen verandering kunt bewerkstelligen als je doordringt tot het wilsniveau, tot zelf én samen willen. Kom je niet tot dit niveau, dan krijg je vaak misverstanden in veranderingsprocessen.

De samenleving is echter klaar met ondoorzichtige en trage procedures waar de burger altijd te laat is. Dat leidt tot irritatie, tot gooi- en smijtwerk op social media, onwil om naar elkaar te luisteren. Kost verandering dan nog geld ook, dan neemt het enthousiasme af om er iets van te maken.

Kom je naar de burger toe, dan worden beslissingen niet meer voorgekookt in achterkamers. Maar meepraten is niet hetzelfde

als meebeslissen. Nog steeds moeten raadsleden formeel de knopen doorhakken, zij hebben het laatste woord. Dit werkt alleen door kristalhelder te communiceren met burgers.

Houd je deze werkwijze vol, dan kun je als raadslid veel beter standpunten innemen. Het is voor anderen dan duidelijker waarom je het wel of niet eens bent met een voorstel. De politieke besluitvorming wordt daar beter van.”

COMPETENTIES

Resultaatgericht

Doelgericht en vasthoudend werken, vanuit een visie, naar resultaten toe en het resultaat efficiënt en effectief realiseren

3 NIVEAUS VAN RESULTAATGERICHTHEID

NIVEAU 1:

Toewerken naar gestelde doelen

- Afspraken en plannen realiseren binnen kaders zoals de gemeentebegroting en het coalitieprogramma
- Ambitie, gedrevenheid en volharding tonen in het realiseren van doelen
- De politieke visie vertalen naar concrete doelstellingen en toetsen of gestelde doelstellingen worden gerealiseerd

NIVEAU 2:

Doelen stellen en te behalen resultaten van anderen coördineren

- De best mogelijke manier zoeken om doelen te behalen en alternatieven aan te dragen indien zich tegenslagen voordoen
- Zorgen voor een goede balans tussen kwaliteit en kwantiteit
- Verwachtingen omtrent resultaten zichtbaar maken
- Anderen aanspreken en acties bijstellen als de situatie daarom vraagt

NIVEAU 3:

Strategische doelen stellen

- Zorgdragen voor een systeem binnen de raad waarin resultaten een belangrijke positie innemen en waarmee deze ook duidelijk en zichtbaar zijn voor de verschillende afdelingen en individuen
- Afdelingen/teams aanspreken op het realiseren van gestelde doelen
- Strategische doelstellingen vertalen naar concrete resultaatafspraken op individueel en groepsniveau
- Gemotiveerd blijven voor het realiseren van lange termijn-doelstellingen, ook bij uitblijvende resultaten of tegenslagen

Tjarda Struik, programmamanager eHealth bij Koninklijke Visio Raadslid in Zeist sinds 2018 Namens: VVD

“Wat voor werkzaamheden ik ook doe, dus ook het raadslidmaatschap, altijd vind ik het belangrijk om een gedegen en goed resultaat neer te zetten. Van jongs af aan ben ik avontuurlijk en ondernemend

ingesteld. Zo verkocht ik op mijn tiende zelf gefokte ras-kippen en -konijnen, heb ik Engelse les gegeven in een onderontwikkeld gebied op Sumatra en liep ik een marathon in vier uur en drie minuten met een zicht van minder dan 5 procent. In mijn raadswerk vind ik het belangrijk om mijn enthousiasme, assertiviteit en passie in te zetten. Energie krijg ik van het nagaan van de behoefte, het opstellen van gezamenlijke doelen en deze op een pragmatische manier te bereiken. Volksvertegenwoordiger zijn is een vak. Het vraagt om vaardigheden die je niet hebt voordat je de politiek ingaat. Daar komt bij dat je met veel mensen te maken krijgt binnen je partij, de raad als geheel, de ambtenaren en vooral de inwoners die je moet vertegenwoordigen. Dus voordat je dan kwaliteit kan laten zien, ben je zo anderhalf jaar verder.”

Geerten Boogaard is hoogleraar decentrale overheden aan de Universiteit Leiden. Hij legt raadsleden uit met welke rol zij de beste resultaten behalen in de raad.

‘De taak van de raad is om signalen uit de samenleving op te pikken’

“Raadsleden denken vaak dat ze net zoveel verstand van de inhoud moeten hebben als ambtenaren. Vooral na de dualisering is de nadruk in het lokaal bestuur op co-professionalisering komen te liggen. Wethouder werd een vak waar de raad grip op moest krijgen. Toen kwam de decentralisering. Hoe bedrijf je als raadslid politiek, nu politieke partijen neergang ervaren en kleinere fracties steeds minder specialisten tellen.

Vaak wordt er gezegd dat raden zich tot een kader stellende rol moeten beperken. Dat doen zij dikwijls ook. Bijvoorbeeld door mee te geven dat een bepaald beleid tegen beheersbare kosten moet worden uitgevoerd. Daarbinnen laten ze het maken van politieke keuzes aan de wethouder. Maar waar is de politieke ambitie dan van raadsleden?

Het stomste wat een raad kan doen, is zich weg laten duwen in een louter kader stellende rol. Dat zij zich wijs laten maken dat ze zich alleen mogen richten op de hoofdlijnen van het beleid, zonder in te gaan op details. De raad gaat juist over de details. Zeker over wat ik de ‘politiek relevante details’ noem die staan voor iets groters. Daarover hoef je absoluut je mond niet te houden. Natuurlijk kun je als raadslid iets zeggen over de kaders van het beleid, maar dat maakt je nog geen volksvertegenwoordiger. De taak van een raad is om signalen uit de samenleving op te pikken en te vertalen in beleid.

Ieder raadslid moet zelf de keuze maken waarvoor hij zich hard wil maken. Zorg dat jouw punt model staat voor een groter vraagstuk, want dat vinden veel mensen belangrijk. Als voorbeeld de gemeenteraad van Leiden, waar een raadslid stuitte op problematiek met gymzalen. Die kwamen steeds verder af te liggen van scholen. Leerlingen moesten daardoor steeds vaker door de stad, op weg naar de gymles. Het raadslid maakte zich sterk om bij nieuwbouw van scholen de gymzaal te betrekken.

In het begin werd daar lacherig over gedaan: daar komt zij weer met haar gymzaal. Daarna werd het irritant, maar raak was het

wel. Omdat je zo'n onderwerp aan relevante zaken kan koppelen die er toe doen. Verkeersveiligheid bijvoorbeeld, het gezin, leefbaarheid. Over bouwplannen en budget hoef je het niet te hebben. Die gymzaal staat ergens voor, die betekent iets voor een gezin met schoolgaande kinderen.

Zo'n punt moet je maken aan het begin van een proces. Als de plannen voor scholen eenmaal zijn dichtgetimmerd ben je te laat. Vaak gaan mensen rollen met hun ogen als je weer aankomt met je punt. Het is nogal wat om dit te durven. Maar het maakt je authentiek. Raadsleden mogen zich gewoon bezighouden met politiek. Laat je niet gek maken door alomvattende visies en het beoordelen van meerjarenplannen. Ambtenaren doen dat al en dat doen ze goed. Jouw bijdrage als raadslid is dat jij al die plannen van opzij aanvliegt vanuit onderwerpen die voor jouw belangrijk zijn.”

COMPETENTIES

Integriteit

Handelen naar eer en geweten en algemeen aanvaarde sociale, ethische en professionele normen in acht nemen

3 NIVEAUS VAN INTEGRITEIT

NIVEAU 1:

Algemeen aanvaarde maatschappelijke normen hanteren

- Het vertrouwelijke karakter van informatie begrijpen en daarnaar handelen
- Gedragen volgens de normen, waarden en gedragscode van de fractie en de raad
- Open en eerlijk opstellen en geen informatie achterhouden waar de ander recht op heeft
- Beloften en afspraken nakomen en tijdig informeren wanneer dit niet lukt

NIVEAU 2:

Algemeen aanvaarde maatschappelijke normen hanteren richting een ander

- Consequent blijven in handelswijze, ook als men onder druk wordt gezet
- Geen onmogelijke inzet en/of handelingen vragen van anderen
- Open communiceren over verwachtingen en bedoelingen

NIVEAU 3:

Algemeen aanvaarde maatschappelijke normen hanteren richting meerdere personen

- Betrouwbaar gedragen in (politieke) conflictsituaties
- Belangen en verschillende zienswijzen zorgvuldig tegen elkaar afwegen
- Belangenverstrengeling voorkomen door verschillende belangen openlijk te bespreken met betrokken partijen en passende keuzes maken

Freddy van Dijken, docent en projectleider hogeschool Raadslid in Montferland sinds 2018 Namens: D66

“Samen zorgen we voor de leefbaarheid en daar hebben we allemaal een rol in. Ik heb het idee dat er voldoende mogelijk is. Daarbij ben ik van mening dat er ook een verantwoordelijkheid ligt bij het raadslid zelf om zich te bekwamen. We moeten minder reageren op incidenten en op de kleine groep mensen die zich vaak roert, maar ons druk maken over de hoofdzaken. Dit vraagt dat we regelmatig in gesprek met elkaar gaan en de verschillende belangen beter afwegen. Je kunt niet altijd van een inwoner verwachten dat die verder kijkt dan zijn eigen huis, straat of wijk, maar dat mag je wel verwachten van een raadslid. Je kunt echter niet alles lezen of altijd overal bij zijn. Dus bepaal waar je je sterk voor wilt maken in je gemeente en binnen de raad en laat de andere dossiers dan liggen.”

Moana van IJsseldijk werkt bij Necker van Naem als interim plaatsvervangend griffier voor uiteenlopende gemeenten. Ze traint raadsleden om hun rol als werkgever van griffiers in te vullen.

‘Met een sterke werkgeversrol haal je het beste uit je raadslidmaatschap’

“De raad is werkgever van de griffie namens de gemeente. Deze werkgeversfunctie is nog vaak een ondergeschoven kind. Je gaat immers niet in de raad zitten om werkgever te worden. Toch is deze taak van de raad wettelijk geregeld.

Raden die de werkgeversfunctie niet goed oppakken, doen zichzelf te kort. Een goede griffie biedt de nodige ondersteuning, bijvoorbeeld op het gebied van communicatie of voor vergaderingen. Daarom is het belangrijk dat de griffier gefaciliteerd wordt voor de uitoefening van het beroep en ruimte krijgt voor persoonlijke ontwikkeling.

Het griffiewerk bestaat niet alleen uit het voorbereiden van vergaderingen, maar ook uit het geven van politiek advies. Bijvoorbeeld bij het opstellen van moties en voorstellen. De griffier doet dit voor alle partijen, zowel van de coalitie als van de oppositie. Dat vraagt om een hoge mate van betrouwbaarheid. Het is niet voor niets dat een griffier vaak een integriteitsplan heeft en een belofte aflegt aan de raad.

De meeste raadsleden zien weinig van het werk van de griffier, want die werkt grotendeels overdag. Raadsleden komen overwegend in het gemeentehuis als er raads- en commissievergaderingen zijn. Dat helpt niet om een indruk te krijgen van het functioneren van de griffier. Besef dat de griffier werkt in een politieke omgeving. Het komt voor dat de griffier opkomt voor de raad en daarbij wethouders of de burgemeester tegenover zich vindt. Ook is niet elke partij altijd blij met de griffier.

Is dit soort zaken aan de hand, breng dan de scheiding aan tussen het werkgeverschap en de politiek bij de beoordeling van de griffier. Haal je informatie op bij meerdere bronnen. Zijn alle raadsleden tevreden? Vraag ook wat de wethouders vinden. Is iedereen tevreden, dan is er weinig aan de hand. Zo niet, ga dan het gesprek aan.

Vraag sowieso hoe de griffier zelf naar het griffiewerk kijkt. Die heeft een leidinggevende functie en kan zelf prima aangeven wat er goed gaat en waar de verbeterpunten zitten. Iets vaker bellen met griffier vanuit de raad, goed bereikbaar zijn voor de griffier, dat kan helpen.

Bedenk hoe je met deze kwesties wilt omgaan als je geïnstalleerd wordt als raadslid. Hoe wil je ondersteund worden door de griffie, hoe wil je die sturen? Daar kun je prima afspraken over maken met de griffier. Regel je het goed, dan haal je het beste uit de griffie.”

GEWELD TEGEN RAAD

Raadsleden zijn regelmatig slachtoffer van agressie en geweld. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bracht in 2018 de omvang in kaart van geweld tegen politieke ambtsdragers van gemeenten, provincies en waterschappen.

Dertig procent ervaart agressie

Drie op de tien politieke ambtsdragers hebben te maken gehad met agressie of geweld. Vooral bij gemeenten is het slachtofferschap gestegen, voornamelijk bij raadsleden en wethouders.

Agressie vaker online

Het grootste deel van de agressie wordt face to face geuit, maar dit aandeel neemt af. Daarentegen nemen agressieve en intimiderende uitingen via social media toe.

Veel praten over agressie

Ruim de helft van de politieke ambtsdragers die agressie of geweld ervaart, bespreekt dit of doet hier melding van. De meerderheid van de melders is tevreden over de manier waarop is gereageerd op de melding.

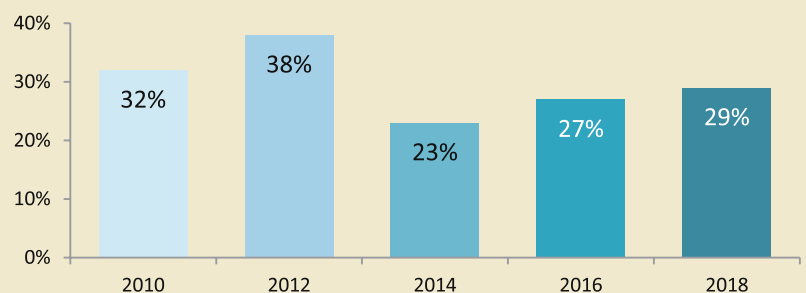
Dalende aangiftebereidheid

Bij minder dan één op de tien incidenten wordt aangifte gedaan; in de meeste gevallen door het slachtoffer zelf en anders door de organisatie. De aangiftebereidheid is in de afgelopen jaren gedaald.

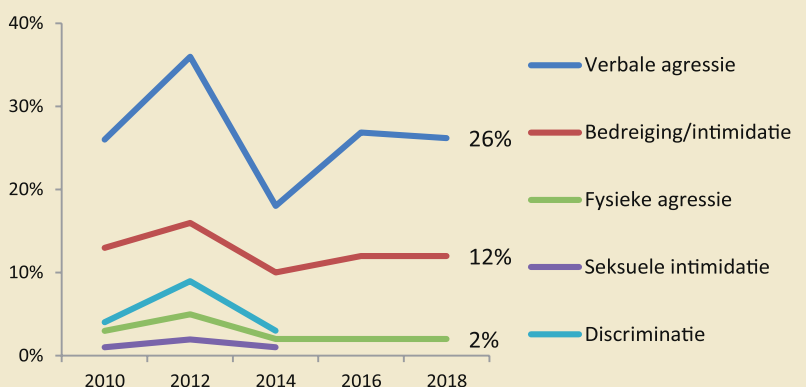
Gevolgen van agressie

Vier op de tien slachtoffers ervaren nadelige effecten van agressie of geweld door burgers. Afname van het werkplezier is het meest genoemde negatieve gevolg. Dit geldt voor bijna een kwart van de slachtoffers. Twaalf procent geeft aan dat het incident van invloed is op het eigen gedrag. Zeven procent kreeg klachten in relatie tot zijn of haar geestelijke gezondheid.

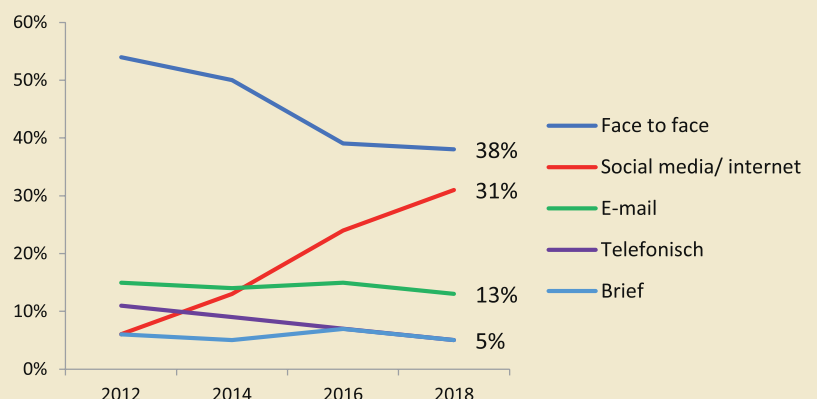
SLACHTOFFERSCHAP VAN AGRESSIE EN GEWELD ONDER POLITIEKE AMBTSDRAGERS LIJKT SINDE 2014 WEER TE STIJGEN.

VERBALE AGRESSIE KOMT HET VAAKST VOOR (26%), GEVOLGD DOOR BEDREIGING/ INTIMIDATIE (12%) EN FYSIEKE AGRESSIE (2%).

UITINGEN VAN AGRESSIE EN GEWELD VOORAL IN PERSOONLIJK CONTACT; TOENAME AGRESSIEVE UITINGEN VIA SOCIAL MEDIA.

SLEDEN in kaart

Tevreden over de eigen organisatie

Een meerderheid van de politieke ambtsdragers vindt dat de organisatie adequaat reageert op incidenten van agressie en geweld. Politieke ambtsdragers zijn eveneens in meerderheid positief over de inzet van hun organisatie om agressie en geweld te voorkomen. Ook is er in de meeste gevallen een norm geformuleerd voor wat acceptabel is, zodat men weet wanneer op te treden bij agressief gedrag.

Nazorg

De meerderheid (79%) van de slachtoffers zegt geen nazorg te hebben ontvangen na een incident, maar dat dit ook niet nodig was. Eén op de tien zegt dat er voldoende nazorg is geweest.

Verbeterpunten

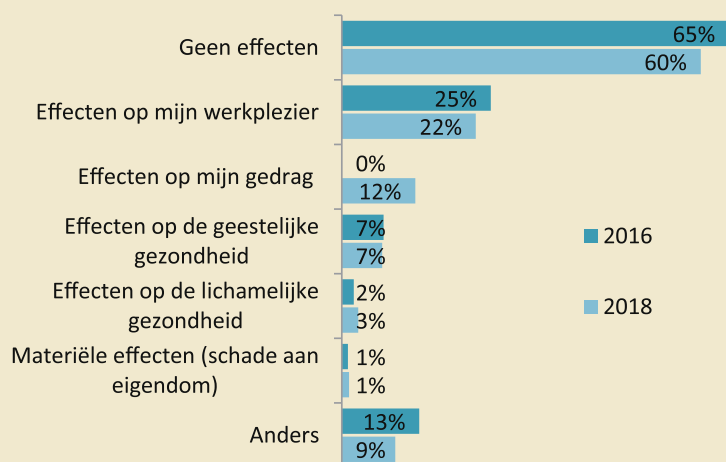
Minder dan één op de drie politieke ambtsdragers vindt dat hij/zij voldoende voorlichting of training heeft gehad over hoe om te gaan met agressie en geweld door burgers. Opvallend is dat de organisaties het - in de ogen van de politieke ambtsdragers - minder goed doen op deze punten dan in de voorgaande jaren.

Training

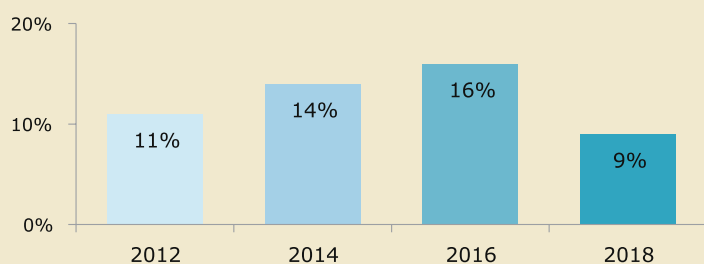
Minder dan een op vijf volksvertegenwoordigers in het lokaal bestuur (18%) is in de afgelopen twee jaar getraind/voorgelicht over het omgaan met agressie en geweld. Een kwart van de gemeenten zegt dat nieuwe raadsleden bij hun introductie standaard voorlichting of training ontvangen over dit thema.

BRON: MONITOR AGRESSIE & GEWELD 2018
DECENTRAAL BESTUUR.

40% VAN SLACHTOFFERS ERVAART EFFECTEN VAN HET INCIDENT

9% VAN DE SLACHTOFFERS DOET AANGIFTE

Redenen om incidenten niet te bespreken:

1. Incident niet ernstig genoeg (57%)
2. Hoort bij de functie (30%)
3. Niet aan gedacht (12%)

HOUDING Veiligheid

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden is aangesloten bij het Netwerk Weerbaar Bestuur. Dit netwerk is opgericht in april 2018. 28 partners spannen zich in voor een weerbaar bestuur waarin politieke ambtsdragers hun ambt veilig en integer kunnen uitoefenen. Daaronder vallen ook de 8.863 raadsleden. In totaal komt het netwerk op voor de veiligheid en integriteit van tienduizend politieke ambtsdragers in het decentraal bestuur. Namens de rijksoverheid nemen het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie en Veiligheid deel aan het netwerk.

BEROEPS- EN BELANGEN- VERENIGINGEN IN HET NETWERK WEERBAAR BESTUUR

- Nederlandse Vereniging voor Raadsleden
- Vereniging van Griffiers
- Nederlands Genootschap van Burgemeesters
- Wethoudersvereniging
- Vereniging van Gemeentesecretarissen
- Statenlidnu
- Kring van commissarissen van de Koning
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Interprovinciaal Overleg
- Unie van Waterschappen
- Kring Voorzitters van Waterschappen
- Vereniging Belangenbehartiging Dagelijks Bestuurders van Waterschappen
- Nederlandse Vereniging Waterschapsbestuurders

4 ACTIVITEITEN VAN HET NETWERK WEERBAAR BESTUUR

1. **Verdieping op kennis en risico's:** het definiëren van thema's waarop verdieping nodig is vanuit de wetenschap, het delen van kennis en het duiden van ontwikkelingen daaromtrent
2. **Communicatie:** gericht op het vergroten van het bewustzijn van de problematiek bij de doelgroep en het communiceren van de mogelijkheden voor steun en advies
3. **Handelingsperspectief en instrumentontwikkeling:** het bestaande instrumentarium meer toegankelijk maken en waar nodig doorontwikkelen
4. **Normstelling:** het vastleggen van een normenkader dat de verantwoordelijkheid aangeeft over het veilig en integer uitoefenen van de functie van politieke ambtsdragers en ambtenaren

Manon Fokke, studentendecaan Universiteit Maastricht Raadslid in Maastricht sinds 2018 Namens: PvdA

“Het beeld dat mensen over politici hebben, is over het algemeen niet erg positief. Het is aan ons allen om daar iets aan te doen, om je daar tegen te wapenen en ook de discussie aan te gaan omdat je je niet alles hoeft te laten zeggen. De raad zal dus meer de tanden moeten laten zien en zelf kijken op welke manier je meer invloed kunt krijgen. In heel veel raden zie je dat coalities te makkelijk rekenkamers wegbezuinigen of verder bezuinigen op het budget van de raad. Dat is natuurlijk de dood in de pot, dan is er van enig dualisme helemaal geen sprake meer. Ik denk dat de meeste raadsleden heel hard werken en bevlogen en betrokken volksvertegenwoordigers zijn, die vanuit hun eigen politieke opvattingen het beste voor hun gemeente willen. Mensen zijn (vaak) gekozen op basis van hun kunnen en expertise. Ga je niet ineens anders gedragen als je in de raad zit. En zit niet te veel in de raadszaal te vergaderen, maar ga naar buiten. Je bent er immers voor de burger.”

Patrick van den Brink is directeur van het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV). Hij leert raadsleden hoe zij zich kunnen voorbereiden op intimidatie en wat de gemeente kan doen.

‘Intimidatie van raadsleden kunnen we op geen enkele manier tolereren’

“Gaat het over belangrijke beslissingen, dan hoort een emotionele reactie er soms bij. Maar als raadslid moet je niet accepteren dat je bedreigd wordt. Toch is ruim een derde van de raadsleden wel eens verbaal geïntimideerd. Veertien procent voelt zich grensoverschrijdend onder druk gezet om ergens voor of tegen te stemmen. Breidt de dreiging zich uit richting het gezin, dan is de impact helemaal groot. Eén op de tien raadsleden overweegt na een bedreiging of intimidatie te stoppen als volksvertegenwoordiger of wil zich niet herkiesbaar stellen.

Er zijn drie hoofdreacties te onderscheiden bij intimidatie of bedreiging: frees, fright of flight. Het is goed als je weet waar jouw natuurlijke voorkeur zit. Je kan je goed trainen om je voor te bereiden op een situatie waarvan je hoopt dat die zich nooit zal voordoen.

Toch is raadswerk over het algemeen veilig. Maar we moeten wel het dak versterken nu de zon schijnt. Intimidatie van raadsleden raakt de wortels van onze democratie. Op geen enkele manier kunnen we dit tolereren. Ook al verschil je politiek van mening, zodra een van de raadsleden wordt geïntimideerd moet je als raad reageren als de Drie Muskietiers: één voor allen, allen voor één. Als collectief sta je sterker.

Gelukkig is hier brede onderkenning voor. Die heeft onder andere geleid tot de oprichting van het Netwerk Weerbaar Bestuur. Daarbij is de Nederlandse Vereniging van Raadsleden aangesloten, samen met onder andere de belangenverenigingen van gemeenten, gemeentesecretarissen, burgemeesters, wethouders en griffiers. Daar vinden raadsleden ondersteuning, onder andere van ervaringsdeskundigen. Altijd is er een luisterend oor. Doe je niet groter voor dan je bent en maak gebruik van de hulp. Om te voorkomen dat je als raadslid niet weet waar je heen moet, is de directeur van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden het aanspreekpunt voor het netwerk.

In het verleden werd je nog wel eens van het kastje naar de muur gestuurd als je lastiggevallen was. Dat is nu anders. Doe altijd aangifte bij bedreiging of intimidatie. Het is ook belangrijk dat gemeenten hun veiligheidsprotocol vaststellen. Daar staat bijvoorbeeld in hoe je melding maakt van een bedreigende situatie, wat de rol is van de burgemeester en van de griffier en hoe er met vragen van de pers wordt omgegaan. Ook staat helder omschreven wat wel en niet acceptabel is.

Als raadslid heb je zelf ook zeggenschap over de veiligheid van je werkomgeving. De raad stelt het integraal veiligheidsplan vast. Daar kun je ook zaken in opnemen die te maken hebben met het veilig werken door raadsleden. Samen zetten we een volgende stap in het weerbaar maken van het openbaar bestuur. Want we willen niet dat mensen afhaken en stoppen met het mooie werk in de raad.”

HOUDING Leiderschap

Richting en sturing geven aan de fractie om de gemaakte afspraken en partijdoelstellingen te realiseren

3 NIVEAUS VAN LEIDERSCHAP

NIVEAU 1: Instrueren

- Duidelijke opdrachten, instructies en kaders aan fractieleden en fractiemedewerkers
- Aanspreken op prestaties en gedrag
- Transparant zijn over eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden
- Beslissingen nemen wanneer nodig

NIVEAU 2: Werkwijze en grenzen aangeven

- Vertalen van partijdoelstellingen en partijbeginselen naar praktische uitvoerbare activiteiten en gedrag
- Onredelijke verzoeken weigeren
- Grenzen stellen aan het gedrag van fractieleden en fractiemedewerkers
- Zorgen voor de juiste middelen, faciliteiten en voorwaarden

NIVEAU 3: Globale kaders en prestatie-eisen aangeven

- Stijl van leidinggeven aansluiten op de behoeften van fractieleden en fractiemedewerkers en de situatie
- Prestaties en functioneren afzetten tegen normen en hierop tijdig feedback geven aan de fractie
- Afspraken maken met fractieleden en fractiemedewerkers over het monitoren van prestaties en functioneren en tijdig aangeven als de te bereiken resultaten in gevaar komen

Anne Merkuur, promovendus Fryske Akademy Raadslid in De Fryske Marren sinds 2018 Namens: GroenLinks

“Gemeenteraden doen er goed aan om hun bevoegdheden niet te delegeren aan het college. Ook op grote dossiers zoals de Omgevingswet kan de raad gauw haar grip verliezen. Ambtenaren zijn hier dagelijks mee bezig; raadslid ben je naast je werk. De ervaring leert dat de raad op grote afstand staat. Veel mensen voelen zich niet langer gerepresenteerd door raadsleden. Participatie van inwoners kan bijdragen aan het herstel van vertrouwen en is daarmee van essentieel belang voor het draagvlak van de lokale democratie. Maak gebruik van de ondersteuning van de griffie en schroom niet om collega raadsleden om praktisch advies te vragen tijdens een vergadering. Ook al zijn ze misschien van een andere fractie. Collegialiteit in de raad is erg belangrijk en in mijn ervaring ook zeer zeker aanwezig.”

Martin Schulz is co-decaan aan de Nederlandse School voor Openbaar Bestuur (NSOB) en adjunct-directeur van de NSOB Denktank. Hij geeft raadsleden uitleg over het politieke karakter van gemeenteraden.

‘De afweging maken welke politieke issues je wil politiseren’

“Hoewel raadsleden als leken in de avonduren hun raadswerk doen, zien zij zich door hun dagelijkse werk toch ook vaak als inhoudsdeskundige professionals. Maar het zijn uiteindelijk politici. Zij hebben al gauw een kennisachterstand ten opzichte van wethouders. Hun rol is om scheidslijnen te zien in de samenleving en daarover de politieke keuzes te maken. Het gaat om situaties waarvoor kennis niet toereikend is.

Dit vraagt om de vaardigheid het politieke te kunnen ontdekken in de samenleving. Dat vraagt om zelfbewustzijn, want je moet de afweging maken wat je aan politieke issues wil politiseren. Vraag je af wat de voor- en nadelen zijn voor deze gemeente. Voor wie gelden de voordelen, wie heeft er last van de nadelen, wie dragen de lasten en wat vind ik daarvan?

Over dit soort vragen ga je het debat aan met andere raadsleden. Reflecteer op anderen, zodat je een goed zicht krijgt op wat belangrijk is. Zo ontwikkel je politieke vaardigheden. Daar ontleen je zekerheid aan als raadslid. Houd voor ogen dat je een electoraat vertegenwoordigt. Doet de wethouder smalend, laat je dan niet op die manier behandelen.

Gemakkelijk is deze rol niet. Gemeenten zijn kennisintensieve organisaties. De kennisachterstand op het college speelt snel een grote rol in het debat met het college. Realiseer je dat de raad het hoogste orgaan is in de gemeente. Er zijn voorbeelden van raden waar de opstelling zodanig is, dat het college buiten de kring van de raad zit. Ook komt het voor dat het college naar de tribune gaat als de raad onderling debatteert.

Deze politieke rol is te leren. Kijk het af van andere raadsleden, praat er onderling over. Laat proefballonnen op en kijk wat wel of niet aanslaat. Oefen binnen je fractie met debattechnieken. Voor de manier waarop je politiek wilt bedrijven, maakt het niet uit hoe groot je gemeente is. Slaag je erin om politieke issues die

er toe doen voor je achterban duidelijk naar voren te brengen, dan speel je jezelf in de picture. Ik hoop dat raden politieker worden. Dat gaat in tegen het gevoel, omdat gemeenten groter en complexer zijn geworden. De druk is groot om evenveel kennis op te bouwen als het college. Maar juist daarom is het belangrijk dat de raad sterk is in het bedrijven van politiek.”

HOUDING

Bewaken worklifecycle

HOE DRUK IS HET RAADSLIDMAATSCHAP?

Met de Omgevingswet in aantocht komt er nog meer werk op het bordje van raadsleden. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden ondervroeg 1800 raadsleden over het onderwerp. Ruim 85 procent ervaart werkdruk. Maar er zijn ook oplossingen.

WAARDOOR RAADSLEDEN WERKDruk ERVAREN

Raadsleden geven aan dat vergaderdruk en de tijd nodig is voor het lezen van stukken een grote impact hebben op de werkdruk die zij ervaren. Dit zorgt voor een situatie waarbij het zijn van volksvertegenwoordiger, de favoriete rol van raadsleden, een ondergeschoven kindje wordt. Bijna de helft van de raadsleden (47%) geeft bovendien aan dat er te weinig tijd is om het raadswerk naar behoren uit te voeren. Een derde geeft overigens aan hier wel voldoende tijd voor te hebben.

Werkdruk die raadsleden ervaren komt voort uit een disbalans tussen het raadswerk, het privéleven en een eventuele betaalde baan. Drie van de vier raadsleden combineren het raadswerk met een gezin en/of baan. 27 procent geeft bovendien aan om minder tijd aan het betaalde werk te besteden om het raadswerk naar behoren te kunnen uitvoeren.

MATE WAARIN RAADSLEDEN TIJSDruk ERVAREN

Geheel niet	3
Niet	11
Enigszins	48
Sterk	28
Zeer sterk	10

3 BELANGRIJKSTE OPLOSSINGEN TEGEN WERKDruk

1. Pick your battles

Keuzes maken heeft zowel betrekking op het aantal beleidsterreinen, als het aantal bijeenkomsten wat bezocht wordt of hoeveel tijd er aan welk agendapunt besteed wordt. Raadsleden willen het liever goed doen op beperkt aantal beleidsterreinen, dan half werk leveren op alle terreinen.

2. Samenspel met de griffie

Raadsleden zien ruimte voor verbetering in de vergaderagenda en de informatiestroom richting de raad. Daar kan de griffie een rol in spelen.

3. Hogere vergoeding

Raadsleden geven aan dat de hoogte van de vergoeding voor het raadswerk niet in verhouding staat met het werk en de verantwoordelijkheid van een raadslid. Een hogere vergoeding maakt het gemakkelijker om tijd vrij te maken voor het raadswerk of er een betaalde werkplek van te maken.

Mike van Dimen, student psychologie Raadslid in Cuijk sinds 2018 Namens: GroenLinks

“Al die raadsleden in Nederland offeren stuk voor stuk heel veel op om ons allemaal te vertegenwoordigen. Wij leveren energie, geven onze vrije avonden, bieden een luisterend oor en offeren heel veel tijd. En dat allemaal omdat we stuk voor stuk ons in willen zetten voor maar één ding: het beste voor onze gemeentes en onze inwoners. Ik heb daar alleen maar respect voor. Het feit dat wij ons zo in willen zetten voor onze eigen gemeenschap, levert een soort kwaliteit die je bijna nergens anders tegenkomt. Een kwaliteit die wij veel meer in het licht mogen zetten.”

Maarten de Winter is zelfstandig adviseur. Hij leert raadsleden meer vitaliteit te krijgen door beter om te gaan met hun beschikbare tijd.

‘Tijdsdruk beter begrijpen helpt om meer tijd vrij te maken’

“Elk raadslid ervaart tijdsdruk, maar dat hoeft geen probleem te zijn. Veertig procent van de raadsleden is echt ontevreden over de eigen tijdsbesteding. Ze willen meer tijd vrijmaken voor het raadswerk, maar kunnen dat niet. Of zij willen minder tijd besteden, maar dat lukt niet.

De meeste raadsleden doen hun raadswerk met heel veel passie. Die combineren zij vaak met leer- en ontwikkeldoelstellingen en soms ook met arbeidsmarktrelevantie. Je hoort vaak dat ze zich ook wel eens willen verdiepen in andere ideeën en standpunten. Maar daarbij lopen ze soms aan tegen het probleem dat de tijd daarvoor ontbreekt. Neem je dat knelpunt weg, dan kunnen ze verder.

Hoe dat moet is voor iedereen anders. Het is belangrijk met welke vraag je start als je in de raad komt. Welke waarde wil je aan het raadswerk geven? Beter inzicht in de waarden van het raadswerk helpt om het vraagstuk van tijdsdruk beter te begrijpen.

Kwaliteit van de tijdsbesteding kent drie aspecten. Het eerste gaat over de kwaliteit van de inhoud. Zijn de beslissingen die je neemt als raadslid duidelijk, realistisch en uitvoerbaar?

Het tweede aspect betreft de proceskwaliteit van je werk. Kom je op het juiste moment in actie, sluit je aan bij wat er speelt in de samenleving?

Het derde aspect van tijdsbesteding gaat over de interactie met inwoners. Voelen zij zich betrokken bij wat jij doet als raadslid, hebben ze het idee dat je naar ze luistert, dat je er bent voor hen?

Deze drie kwaliteitsaspecten bepalen gezamenlijk de waarde van je raadswerk. Inhoudelijk kun je groot gelijk hebben, maar als je beslissingen niet gedragen worden, hebben ze toch onvoldoende waarde. Het is belangrijk dat raadsleden zich hiervan bewust zijn, zodat zij de beschikbare tijd op de goede manier invullen.

De kwaliteit van inhoud en proces van je raadswerk zijn te rationaliseren. Je kunt er afspraken over maken en je agenda erop

afstemmen. Maar beleving van je raadswerk door anderen is minder grijpbaar. Het gaat dan over emoties van anderen die iets vinden van jouw werk in de raad.

Bepaal voor jezelf de kwaliteit die je nastreeft in je raadswerk. Dan kun je beter de grenzen aangeven. Praktische vraagstukken zijn beter oplosbaar, zoals hoe je routinewerk efficiënt organiseert. Ga ook met anderen in gesprek over jouw keuzes van wat je wilt bereiken. Je krijgt er de steun door die het raadswerk lichter maakt.”

HOUDING

Leergierigheid

WAAR RAADSLEDEN HUN DESKUNDIGHEID VANDAAN HALEN

Gesprekken met raadsleden, trainingen en cursussen en nieuwssites, dat zijn voor raadsleden de belangrijkste bronnen om zich op hun raadswerk te oriënteren. Online leren is veel minder populair. In oktober 2018 bracht de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden de kennisbehoefte van raadsleden in kaart.

HOE RAADSLEDEN ZICH VOORBEREIDEN OP HUN RAADSLIDMAATSCHAP (IN %)

• Opleidingen en cursussen van de partij	57,2
• Zoeken in boeken en op internet	47,2
• Bijeenkomsten van andere organisaties	32,6
• De website van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden	12,3
• De digitale leeromgeving voor raadsleden	11,4
• Bijeenkomsten van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden	8,9

AANWEZIGE KENNIS VOLDOENDE VOOR START RAADSWERK? (IN %)

• Ruim voldoende	18,6
• Voldoende	44,0
• Neutraal	20,6
• Onvoldoende	15,3
• Ruim onvoldoende	1,6

PRETTIGSTE MANIER OM VAARDIGHEDEN ALS RAADSLID TE VERBETEREN (IN %)

• Gesprekken met fractiegenoten	32,2
• Het volgen van trainings- en cursusbijeenkomsten	27,9
• Gesprekken met andere raadsleden	22,5
• Zelfstudie door boeken en vakliteratuur	5,0
• Zelfstudie op internet	3,0
• Online leeromgeving voor raadsleden	1,5

BELANGRIJKSTE INFORMATIEBRONNEN VOOR RAADSLEDEN (IN %)

• Raadsinformatiesysteem	80,2
• Websites van dagbladen	65,7
• Website van de eigen politieke partij	38,5
• Raadsleden.nl	16,1
• Digitale leeromgeving voor raadsleden	5,7

Wiel Sijstermans is gepensioneerd ondernemer Raadslid in Heerlen sinds 2010 Namens: Ouderen Partij Heerlen (OPH)

“Wij zijn in eerste instantie volksvertegenwoordigers, maar om de burgers goed te kunnen vertegenwoordigen is kennis nodig en een brede ontwikkeling. Emotionele zaken zijn belangrijk maar mogen niet de boventoon voeren. Sociologische vraagstukken zijn belangrijk, ook persoonlijke zaken kunnen raadsleden in een spagaat brengen. Niet alleen in de zorg hakken de bezuinigingen er hard in, maar in het gehele sociale domein. De raad is het hoogste bestuursorgaan in de gemeente. Op je strepen staan als raad is dan ook een must.”

Alinda van Bruggen is organisatieadviseur bij WagenaarHoes. Zij begeleidt raden bij het vinden van een effectieve rol in het samenspel met inwoners, college en ambtelijke organisatie.

‘Samen kun je als raad een rol vinden die bij je past’

“Raden beraden zich op hun rol te midden van maatschappelijke ontwikkelingen, veranderende verwachtingen ten aanzien van het gemeentebestuur en nieuwe gemeentelijke opgaven. Denk aan de naderende Omgevingswet, de trend naar steeds meer inwonersparticipatie en steeds meer maatwerk. Hoe geef je daarbij als raad invulling aan je kaderstellende en controlerende rol? En hoe verhoud je je als volksvertegenwoordiger tot participatieve democratie? Ook het vraagstuk van integriteit kan aanleiding zijn om als raad stil te staan bij de eigen rol.

Er is veel ruimte voor verschillende invullingen van de rol van de raad. Door daar als raad collectief op te reflecteren, kun je samen een richting vinden die bij je past. Dat maakt een raad effectiever. In de workshops en trainingen gebruiken we een werkvorm die er voor zorgt dat alle raadsleden meepraten en naar elkaar luisteren. Zo leren ze elkaars beleving en perspectief kennen en ontdekken ze hoeveel ze van elkaar kunnen leren. Zo zijn er soms ervaren raadsleden die bepaalde vraagstukken goed beheersen, maar die door de frisse blik van beginnende raadsleden hun blinde vlekken inzien. Raadsleden die in vergaderingen vaak stil zijn, delen opeens mooie observaties en analyses.

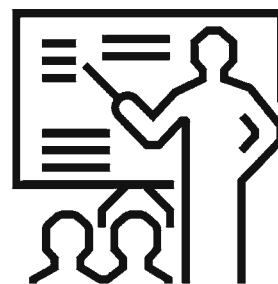
Het behandelen van praktische voorbeelden werkt goed bij het gezamenlijk zoeken naar het invullen van je rol. Het gaat dan over herkenbare en concrete dilemma's, waar ieder raadslid wel iets bij voelt en iets mee wil. Dan komen de vragen waar iedereen over gaat nadenken: hoe moeten wij hiermee omgaan, welke rol wil ik in dit geval hebben, wat past bij ons, wat doet dit met de raad die wij willen zijn?

Al pratend komen de eyeopeners. Tot concrete antwoorden hoeven die niet te leiden. Wel ontstaat er vaak een gezamenlijke voorkeur voor een bepaalde invulling van rollen. Soms maken raadsleden daar afspraken over. Bijvoorbeeld om te gaan oefenen met een andere rol rond een bepaald onderwerp. Of om periodiek samen de eigen rol te evalueren.

Je kan elkaar daar niet aan houden, maar wel op aanspreken in het raadswerk. Er blijven situaties waarin raadsleden redenen zien om zich niet te houden aan afspraken en een andere rol te kiezen. Toch vormt de raad na zo'n training vaak meer een eenheid wat betreft richting, doel en aanpak.”

INKIJKJE IN OPLEIDINGEN

Op de volgen de pagina's bieden wij u een kennismaking met ons rijke aanbod van opleidingen. We lichten niet alleen een tipje van de sluier op van de mogelijkheden, we laten ook zien waarom bepaalde opleidingen zijn samengesteld en wat ze u brengen.

Drie categorieën

De voorbeelden van opleidingen zijn verdeeld over de drie categorieën waarin we ons opleidingsaanbod hebben ingedeeld.

KENNIS	VAARDIGHEDEN	HOUDING
Omgevingswet	Debatteren	Integriteit
Sociaal domein	Social media	Conflictbeheersing
Gemeentefinanciën	Voorzitten	Politiek-bestuurlijke sensitiviteit
Burgerparticipatie	Communiceren	Creatief denken
Regionale Samenwerking	Timemanagement	Impact vergroten
Crisis & veiligheid	Kritisch lezen	Ethische kwesties

Vul de competentiescan in

Welke opleiding past bij u? Hiervoor hebben wij de competentiescan ontwikkeld:

- Ga naar www.raadsleden.nl
- Ga in de menubalk naar Mijn account (rechts bovenin)
- Maak een account aan
- U kunt in één keer de competentiescan volledig doorlopen. Dit neemt zo'n tien minuten in beslag

KENNIS

Workshop kaderstelling Omgevingswet

/11

De implementatie van de Omgevingswet is één van de grootste opgaven voor de nieuwe raad. De wet vraagt een andere benadering van de fysieke leefomgeving en een wezenlijk andere opstelling van overheden. Niet alleen van uitvoerende organisaties, maar nadrukkelijk ook van de gemeenteraad. Belangrijk is daarom dat de gemeenteraad de implementatie actief stuurt.

1 dagdeel

Berenschot

Workshop Transformatie in het sociaal domein voor raadsleden

/12

Hoe weet u als raadslid dat die beste zorg wordt geboden en hoe houdt u tegelijkertijd grip op de financiën, zonder dat u de uitvoering overbelast met bureaucratie? In deze workshop bouwt u aan een duidelijk sturingskader dat past bij uw gemeente. Wat moet worden bereikt? Hoe heeft uw gemeente dit georganiseerd? En op welke wijze kan de raad aan zet blijven? Geen diepgaande kennis van het sociaal domein nodig. Wel dat u de beleidskaders van uw eigen gemeente kent.

1 dagdeel

VNG Academie

Gemeentefinanciën basistraining

/13

Met deze training word je als (aankomend) raadslid wegwijs gemaakt in de gemeentelijke financiën. Na het volgen van deze inspirerende training heb je meer inzicht in de financiële huishouding van je gemeente en je bent daardoor beter in staat om invulling te geven aan je politieke wensen. De planning en controlcyclus van jouw gemeente kent na deze training geen geheimen meer.

1 dagdeel / avond

EBCT

Workshop Burgerparticipatie

/14

Hoe zet je een goed proces voor participatie op? Wie en wat heb je daarbij nodig? Hoe bepaal je het kader en daarmee de beïnvloedingsruimte? Wat is dan het geschikte niveau van participatie, voor welke trede van de participatieladder kiest de gemeente? Hoeveel flexibiliteit bouw je in voor omgaan met kansen en lastigheden tijdens het traject? Handvatten om met een procesontwerp aan de slag te gaan, uitgaande van eigen praktijkervaringen.

1 à 2 dagdelen

De Beuk

Sturen op afstand

/15

Regionalisering, decentralisaties, samenwerken. Gemeenten zijn afhankelijk van samenwerking met derden om zaken te organiseren. Decentralisaties hebben tot nieuwe samenwerkingsverbanden gezorgd. Het is als raadslid lastig zicht te houden op deze organisaties, terwijl je voor het bereiken van je doelstellingen er afhankelijk van bent. Deze training geeft je als raadslid aanknopingspunten om effectief, efficiënt én rolvast te sturen op verbonden partijen.

2 uur

Necker van Naem

Basistraining Crisisbeheersing

/16

Heb jij een rol binnen de crisisorganisatie en ben jij nieuw in deze functie? Start dan met deze basistraining. Hier maak je kennis met basisbeginselen van de crisisorganisatie. Vervolgens heb je voldoende kennis om deel te nemen aan een functieopleiding, training of oefening.

1 dag

V&R

VAARDIGHEDEN

Debatteren	/21
We gaan in op de voorbereiding en de uitvoering van het profilerende en het meningsvormende debat. Met een kettendebat inspireren we raadsleden om hun argumenten met elkaar te verbinden.	
 1 à 2 dagdelen	 Debatrix
Raadslid en social media, de do's en dont's	/22
Je leert wat social media jou en jouw partij en jouw raad opleveren en ook wanneer je beter geen sociale media in kunt zetten. Door de opkomst van sociale media zijn burgers mondiger, is de wereld transparanter en zou contact tussen lokale politiek en burger makkelijker moeten zijn. Maar toch blijkt dit laatste voor raadsleden best nog lastig te zijn.	
 1 dagdeel	 Segment
Slagvaardig voorzitten	/23
Vergroot het inzicht en de vaardigheden van voorzitter om effectief vergaderingen te leiden. Oefen met het openen van agenda-punten en discussie leiden. Leer effectief samenvatten en concluderen.	
 1 of 2 dagdelen	 Debat.NL
Communicatietraining voor nieuwe raadsleden	/24
Een raadslid vergadert. Debatteert. Zit vergaderingen voor. Leest beleidsstukken. Spreekt met inwoners. Heeft contact met de media. Met andere woorden: een raadslid communiceert zich 3 slagen in de rondte. Wij bereiden raadsleden al jaren voor op de communicatieve taak die hen wacht. Wij helpen raadsleden beter te communiceren. In de training 'Communiceren voor nieuwe raadsleden' leren we u hoe u de komende 4 jaren het beste uit uzelf naar boven haalt.	
 Twee dagen	 Loo van Eck
Training Timemanagement	/25
In de training timemanagement leer je om beproefde en eigentijdse methodes toe te passen in je eigen werksituatie. Je zal effectiever en efficiënter werken en meer bereiken in minder tijd. Ook leer je hoe je e-mail snel en overzichtelijk afhandelt, je inbox leeg houdt, effectief een takenlijst gebruikt en optimaal je agenda bijhoudt.	
 Twee dagen	 Timension
Training lezen van raadsvoorstellen	/26
Wilt u goed kaders kunnen stellen op basis van de informatie die u krijgt? Wilt u gedegen uw controlefunctie uitoefenen? Na onze korte training gaat u bewuster om met de raadsstukken en kunt u de hoofdlijn er beter uithalen. Dat is het belangrijkste doel van de training. Daarbij krijgt u handvatten om gericht en constructief feedback te geven. Zodat de volgende raadsvoorstellen steeds beter worden! U ziet mogelijk ook nog of de formats van uw raadsvoorstellen scherper kunnen.	
 2 à 3 uur	 Topstukken

HOUDING

Integriteit

/31

Veel aandacht is er de laatste tijd voor de integriteit van politici en bestuurders. Daardoor is de belangstelling voor ditzelfde vraagstuk bij ambtenaren enigszins ondergesneeuwd geraakt. Dat is ten onrechte. In de overheidssfeer worden ambtenaren met grote regelmaat geconfronteerd met vragen rond integriteit en loyaliteit.

2,5 uur

Bureau Kennis

Online Coaching Stress

/32

Als raadslid of fractievoorzitter voel je je verbonden met je stad of dorp en de mensen die er wonen. Je maakt afwegingen tussen hun individuele wensen en het algemene belang. Je moet kunnen onderhandelen, samenwerken, de grote lijn kunnen vasthouden en initiatief kunnen tonen. Ook moet je inhoudelijk goed op de hoogte zijn en communicatief vaardig. Daarnaast moet je kunnen omgaan met weerstanden en emoties.

Variabel

Anita de Jong

Leergang Politieke en Bestuurlijke Sensitiviteit

/33

Politiek-bestuurlijke sensitiviteit is een must voor iedereen die werkzaam is in het publieke domein. Deze leergang biedt u inzicht in de boeiende arena van politieke en bestuurlijke contexten. U leert nog sneller inzien wat er speelt en waarom iets speelt. U krijgt handvatten om PBS beter te begrijpen. Ook wordt er aandacht besteed aan wanneer u een signaal moet escaleren omdat het wellicht een bestuurder of uw organisatie raakt. Uw eigen casuïstiek vormt de rode draad.

3 dagdelen

Agathos

Nieuwe Kansen door Anders Kijken

/34

Na afloop van deze praktijkgerichte training heeft u geleerd 'out of the box' te denken en kansen te zien waar anderen moeilijkheden ervaren. U bent zich bewust van patronen (oude denkwijzen) die uw creatieve proces belemmeren, waardoor de creativiteit stagneert. U kunt uw denkproces vormgeven in ingewikkelde en minder ingewikkelde vraagstukken.

1 dag

Bestuursacademie

In de gemeente gebeurt het

/35

Gemeenteraden en raadsleden zijn belangrijke schakels in de verbinding van burgers en gemeentelijke organisatie. Deze 3-daagse leergang helpt raadsleden, commissieleden en griffiemedewerkers om niet overbelast te raken en om overzicht te behouden. Kun je de problemen die je tegenkomt vanuit jouw politieke visie benaderen? En hoe doe je dat dan?

3 dagen / 6 dagdelen

Sezen Academy

Workshop ethiek

/36

Met mijn op maat gemaakte workshops help ik mensen zelf te reflecteren op ethische situaties en op feitelijk gedrag. Samen gaan we aan de slag om ook juist in het grijze gebied ergens voor te gaan durven staan: hier ben ik het mee eens en hier niet. Dit betekent dat mensen niet alleen weten/voelen dat er iets speelt, maar ook wát er speelt. Uitgangspunt hierbij is altijd de dialoog.

Variabel

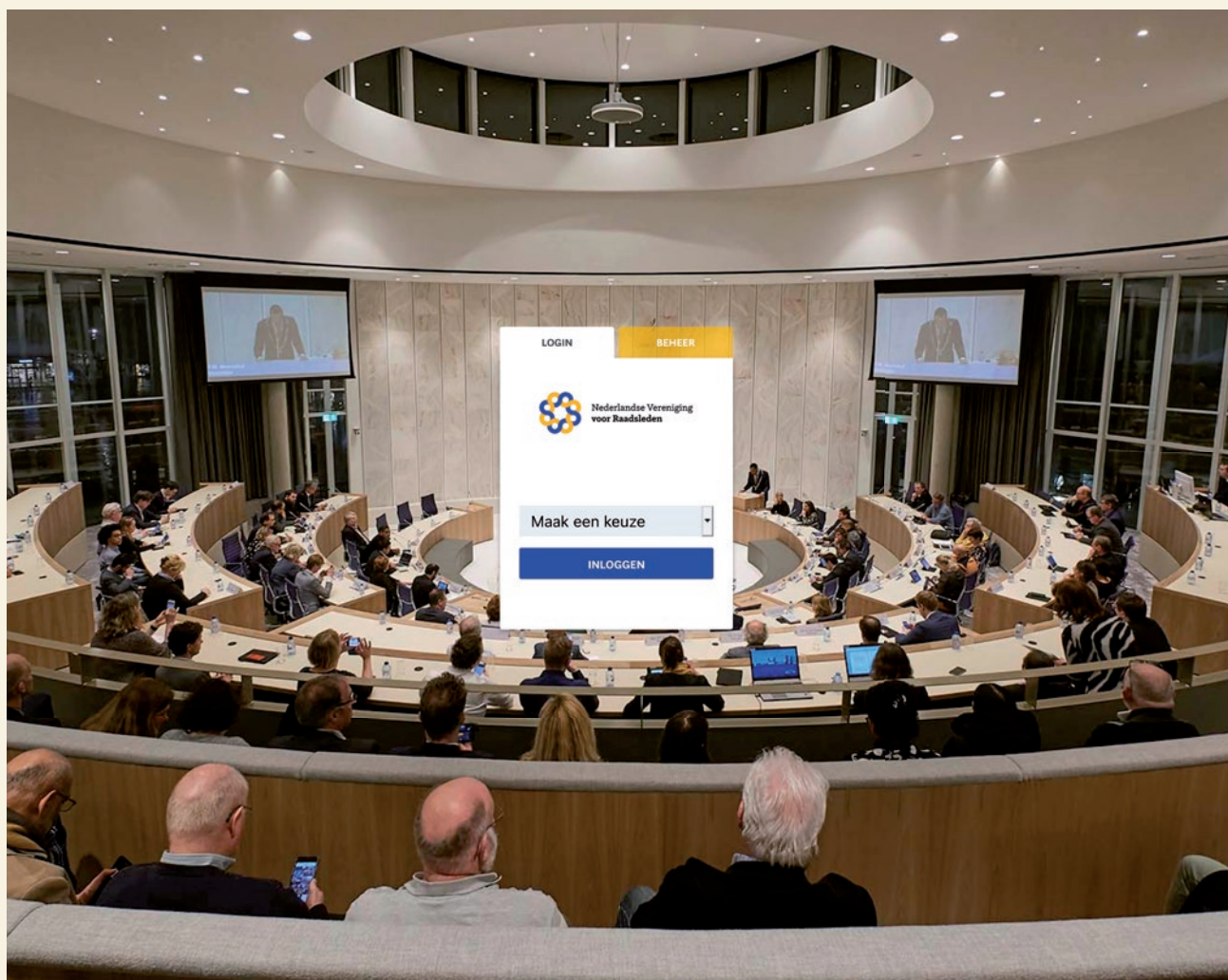
Blik op Ethiek

Digitale leeromgeving voor raadsleden

In de digitale leeromgeving vindt u een gevarieerd aanbod aan digitale opleidingen en trainingen voor u als raadslid: e-learningmodules, kennisclips, animaties, handreikingen en andere leeroplossingen die u helpen om beter te presteren.

De digitale leeromgeving is ontwikkeld in opdracht van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden in samenwerking met de Vereniging van Griffiers, Vereniging van Nederlandse Gemeenten en het ministerie van Binnenlandse Zaken.

De technische realisatie van de digitale leeromgeving wordt uitgevoerd door SkillsTown met medewerking van de aanbieders van raadsinformatiesystemen. De leeromgeving wordt de komende tijd gekoppeld aan de raadsinformatiesystemen, zodat u via uw eigen agenda toegang hebt tot de leermodules en opleidingen. Veel succes en plezier bij het doornemen van de digitale leeroplossingen!

OVER WELKE COMPETENTIES BESCHIKT EEN SUCCESVOL RAADSLID?

Wat maakt een raadslid tot een goed raadslid? En wat is daarvoor nodig? Het competentieprofiel laat zien met welke kernvaardigheden je je als raadslid kunt onderscheiden. De competentiescan brengt in beeld hoe u zich het snelst zo kunt verbeteren dat ook u binnenkort al die competenties bezit. Het competentieprofiel en -scan zijn ontwikkeld door organisatieadviesbureau Berenschot.

COMPETENTIEPROFIEL

Het competentieprofiel laat zien wat een goed raadslid bezit en waar een raadslid zich op kan ontwikkelen. Competenties zijn opgebouwd uit kennis, vaardigheden, motivatie en persoonskenmerken. Dit zijn eigenschappen die vaak niet aan de buitenkant te zien zijn.

COMPETENTIESCAN

De competentiescan is een zelfscan waarmee u inzicht krijgt in hoe u scoort op de tien (of twaalf) competenties. Dit biedt houvast bij het kiezen van cursussen, trainingen en opleidingen die de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden aanbiedt.

DE TIEN COMPETENTIES:

1. Communiceren en luisteren
2. Initiatief
3. Omgevingsbewustzijn
4. Onderhandelen
5. Overtuigingskracht
6. Samenwerken
7. Inlevingsvermogen
8. Analytisch vermogen
9. Resultaatgerichtheid
10. Integriteit

VOOR FRACTIEVOORZITTERS ZIJN ER NOG TWEE AANVULLENDE COMPETENTIES:

11. Coachen
12. Sturend vermogen

U kunt iedere competentie ontwikkelen. De ene vergt soms wel meer inspanning dan de andere. Het is lastiger om competenties te ontwikkelen die sterk zijn gekoppeld aan persoonskenmerken. Toch is het de moeite waard om hier als raadslid tijd en energie in te steken; u wordt een completer raadslid en u ook buiten het raadswerk maakt u stappen. Het in kaart brengen van uw sterke en zwakke punten helpt u ook als fractie vooruit: met inzicht in elkaars krachten en ontwikkelpunten kunt u als groep effectiever samenwerken en een gezamenlijke leer- en ontwikkelagenda opstellen.

COMPETENTIESCAN MAKEN

U maakt de competentiescan door een account aan te maken op www.raadsleden.nl. U kunt de zelfscan vervolgens invullen, waarna u direct het resultaat te zien krijgt. Bij het inzien van het resultaat krijgt u ook advies mee over welke cursussen u kunt volgen om de competenties te ontwikkelen waar u het minst op scoort.

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden staat voor ondersteuning, ontmoeting en belangenbehartiging voor raadsleden.

Ondersteuning

- Digitale leeromgeving
- Ombudsfunctie
- Vertrouwenspersoon bij bedreiging & intimidatie

Ontmoeting

- Raadsacademie
- Raadsledencongres
- Themabijeenkomsten bij u in de regio

Belangenbehartiging

- Voor faire vergoedingen
- Voor betere toerusting
- Voor meer zeggenschap in regionale verbanden

Lidmaatschap

Het lidmaatschap biedt vele voordelen: u kunt onze bijeenkomsten bijwonen, u hebt toegang tot de Digitale leeromgeving en u versterkt hét netwerk en de stem van raadsleden. Bovendien kunt u als lid altijd gebruik maken van de juridische vraagbaak en informeren wij u wekelijks over de belangrijkste ontwikkelingen die relevant zijn voor raadsleden.

Voor wie?

- Gemeenteraadsleden
- Commissie/ burgerraadsleden
- (BES-)Eilandsraadsleden

Kosten

Een individueel lidmaatschap kost € 82 per jaar. Wanneer de gehele raad collectief lid wordt, is het maar € 46 per raadslid. De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden geldt als beroepsvereniging: dat betekent dat de contributie door de gemeente wordt vergoed.

